

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI LAKÁS:

Széchenyi-téren, a hídkaputól kimenet balra a 23. szám alatti ház emeletében.

Megjelen a lap hetenkint 3-szor u. m. kedden, esütörtökön és szombaton délel. Ára évfolyamra 3 ft. 6. Hirdetési ár: 5 hasábos sorért 1-ör 7 kr., 2-ör 6 kr., 3-ör 5 kr. o. s. minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelik.

A nyilvántartási cikkeik sora után 20 kr. előleg befizetése mellett a szerkesztőséghez czimzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Középposta, STRIN J. könyvkereskedése.

A pesti országgyűlés.

(Február 8-án.)

Mivel e napon a belvárosi plebániában gr. De-sewitz Em. elnök gyászszüneti tisztelet tartatott a herceg-prímás által, ülése kezdete 11 órakor. A választási feliratok felolvasásának híre zúfolásig megtöltötte a karzatokat. A képviselők teljes számmal jelentek meg. Felolvasatott a múlt ülése jegyzőkönyve. Elnök jelentést tesz a legmagasabb fogadtatásról, mely febr. 1-én hg. primás vezetése mellett ment végbe. Együttel felolvasatott a primás által tartott beszéd is, közben-közben lelkesült éljenzésekkel. Végeztével gróf Andrási — mint a ház alelnöke — kifejezi, miszerint szerencsének érzi magát, a 30 tagú bizottság által készített felirati javaslatot a ház asztalára letenni, annál is inkább, mivel a bizottságnak ő volt elnöke, majd Csengeri Antal felolvassa a javaslatot, minden pontja közhelyes és buzgó eljenzéssel fogadtatva. (Itt következik a felirati javaslat.)

A magyarországi képviselőháza elé terjesztett

Válaszfelirati javaslat

a legmagasabb Trónbeszédre

Felséges Császár és Király!

Hódoló tisztelettel mondunk öszinte köszönetet Felségednek azon atyai szavakért, melyekkel a jelen országgyűlést megnyitni kegyeskedett. Tanúsítják e szavak is Felséged alkotmányos bajlalmát, melynélfogva nem egyedül saját fejedelmi hatalmával akart intézkedni népeinek sorsa felett, hanem országának boldogítására intézett magas törvényes felhatalmazást, magukat a népetek is meghívja — mint tevékeny résztvevőket — az együttműködésre.

Hála-érzettel ismerjük el Felségednek fejedelmi bölcsességét, melylyel az évek óta reánk nehezített, zűbörgő helyzetnek véget akar vetni. Felséged összehívta országgyűléstünket, hogy a nemzet ismét gyakorolhassa törvényhozási alkotmányos jogát, s működhesse a király és haza közös érdekében. Felséged a jogvesztésnek bizalmát öli, káros elméletet határozottan elvetette, s azzal ellentétben a practica sanctio, mint közösen elismert jogalapot, választotta kiindulási pontul. Felséged kegyelmesen biztosította minket az iránt is, hogy a magyar koronának teljes épességét fenn fogja tartani. Így tette Felséged lehetővé azt, hogy menekedve legnyomósabb aggodalmainktól, nyugodtabb lélekkel s a kedvező siker reményével kezdhettünk súlyos bajunk orvoslásához.

Milyen érezzük mi fontos feladatunk rendkívüli nehézségeit. Tudjuk, hogy vannak oly válságos idők, amelyek a nemzetek életében, melyek nem csak az egyes honpolgárok sorsára, hanem a nemzet egész jövőjére, sőt néha létélére is, véglegesen elhatározó befolyással bírnak. Lehet, hogy ily időszakok közöttben állunk jelenleg is.

Ama lényeges átalakulás után, melyen Magyarország alkotmánya 1848-ban keresztülmegy, nyugodtabb viszonyok között is nehézségekkel jart volna az egymástól eltérő érdekeknek méltányos kiegyenlítése. Csendes idők válnának szükségesek az átalakulás megszilárdítására, csendes idők folytán lehetett volna biztosan itélni az új rendszer minden részének életrevalóságáról. De a rögtön bekövetkezett szomorú események igen korán megzavarták alkotmányos működésünket, s lehetlenné tették az elkezdett munka befejezését, a hibák orvoslását s a hiányok czélszerű pótlását.

Elő törvény hiányát az élet mutatja ki. Csak az életből merített tapasztalás vezethet biztosan azon eszközökhöz, melyekkel a bajt orvosolni lehet. Nekünk erre a sors idét nem engedett, az átalakulás békés fejlődése gátolva lön, s tizenhét év ki lett szakasztva a nemzet alkotmányos életéből. Az idő haladt. A viszonyok bonyolódhattak, s mi telenségre valánk kárhoztatva; telenségre éppen akkor, midőn az alkotmányos tevékenység leginkább szükséges volt. A mit e tizenhét év alatt fokozott pótolni és javítani kellett volna, mindazt most egyszerre, kivált azok után, a mik időközben történtek, helyrehozni — sokkal, igen sokkal nehezebb reánk.

De a legmagasabb trónbeszéd sok akadályt elhárított, s ez által visszaadta nekünk a bizalmat és azon reményt, hogy Felséged bölcsesége és alkotmányos érzelmei támogatni fognak minket a nehéz munkában. Mi, polgári köteleseinknek érzetében, igyekeznünk fogunk, hogy a királyi alkotmányos akaratát, s a nemzet jogos kívánatát teljes összhangzásban és egyestlen valóssághoz közelítsük.

Midőn Felséged legmagasabb trónbeszédében a practica sanctio, mint közösen elismert jogalapot, választotta kiindulási pontul, annak nem csak egyik részére fordította legmagasabb figyelmét, hanem kegyelmesen elismerte egyetemesen azt is, hogy az említett alap törvény Magyarországának s az ahhoz kapcsolt részeknek közjogi és belkormányzati önállóságát biztosította. Ezen önállóságnak törvényes és okeszerű korlátozását egyedül abban találja Felséged, hogy ugyanazon practica sanctio a Felséged uralkodó házában kormányzás alatti országok feloszthatlan és elváthatlan együttmaradását, s ez által azok összességének nagyhatalmi állását állandóan megállapította.

A sanctio practica megköveteli a fő czél a fejedelmek részéről az volt: hogy a fő-igaz megzak-

adásának esetére biztosítsa a trónöröklést nő-ági utódainak is; a nemzet részéről pedig az volt: hogy ez esetben a kijelölt leány-ágban magának már előre új királyi-házat válasszon, s így a szabad-választásnak gyakran veszélyes mozgalmait elkerülje. De mind a fejedelmeknek, mind a nemzetnek törekvése egyetemesen oda is volt irányozva, hogy a megállapított trónöröklési rendje szerint egy közös uralkodó alatt álljon, s feloszthatlanul és elváthatlanul együttbirtoklandó országok és tartományok együttes erővel könnyebben és biztosabban ellenállhassanak minden külső és belső ellenségnek. Ezen közös bizottság volt tehát a sanctio practica másik fő czélja.

És az idő teljesen igazolta az előrelátást. Mert ha akkor a practica sanctio meg nem állapítatik, ha Magyarország azt 1723-ban el nem fogadja, azon országok és tartományok, melyek azóta egy uralkodó alatt egymást védve, a legnagyobb veszélyek között is fenn tudták magukat tartani: a Habsburg-ház fi-ágának tizenhét év múlva bekövetkezett megszakadtával, valószínűleg több fejedelmek uralma alá kerülve, már régen szétbomlottak volna.

Nekünk tehát, kik szorosan ragaszkodunk a practica sanctio minden pontjaihoz, lehetetlen akarnunk, hogy annak egyik fő czélja, a közös bizottság, elérhetlen legyen; lehetlen akarnunk: hogy azon támasz, melyet a bizottság érdekében egymásnak nyújtunk és egymástól várunk, megszűnjék erős lenni.

De van az említett fő czélok mellett még egy alapeszmé a practica sanctio, mely hasonlóan fontos és lényeges, s a melyet mellőzni, vagy amoktól elválasztani nem lehet; és ez a practica sanctio elfogadásához kötött ama feltétel: hogy Magyarország közjogi és belkormányzati önállósága sértetlenül fentartassék. Miután tehát Felséged trónbeszédében a sanctio practica ezen lényeges alapeszméjét is kegyelmesen elismerte, és így a practica sanctio egész terjedelmében és minden részében meg akarja tartani: tisztelettel, s a legnagyobb készséggel fogadjuk el mi is ezen közösen elismert jogalapot kiindulási pontul, s minden javaslatainkban folytonos figyelemmel tartandjuk az abban megállapított viszonyok jogokat s kötelezettségeket.

Közel másfél század folyt le a practica sanctio megkötése óta, és ez idő folytán a legveszélyesebb harezok között is meg volt védve a birodalom, a nélkül, hogy e végett Magyarország önállóságát és törvényes függetlenségét meg kellett volna rontani. Tudjuk, hogy az európai államok hatalmi viszonyai sokat változtak azóta; de még e változások sem teszik lehetlenné, hogy egyrészt a birodalom biztonságát, másrészt alkotmányos önállóságunk egymás mellett fennállhassanak. Meg vagyunk győződve, hogy e két eszmé nem áll egymással ellentétben, s nem leendő szükséges azoknak egyikét a másikért feláldozni. Feladatunk az, hogy mindkettőt összhangzásba hozva, mindkettőt együtt fentartsuk. Mert a practica sanctio közjogi viszonyainkra nézve tényleges alapszerepű; de egyetemesen legerősebb kapocs, mely a Felséged uralkodása alatti összes országokat a közös uralkodónak személyé, és a közös védelem eszméjé által összetartja. A practica sanctio tehát felbontani, vagy bármely részében megbontani, jogilag helytelen volna, politikailag pedig veszélyes lehetne.

Felséged országgyűléstünk feladatai tűzte ki a birodalom egyéb országaival közös ügyek tárgyalásának és kezelésének elhatározását, s kijelenté legmagasabb trónbeszédében, hogy „a közös ügyek létezésé már a practica sanctioban találja ugyan alapját, de azok kezelésének módjára nézve a lényegileg változott viszonyok lényeges változást igényelnek”, különösen annál fogva, mert Felséged „alkotmányos jogokkal ruházta fel többi országait is; a közös ügyek kezelésénél tehát ezeknek alkotmányozó befolyása sem mellőzhető.”

Elismerjük mi, hogy léteznek oly viszonyok, melyek Magyarországot a Felséged uralkodása alatt álló többi országokkal közösen érdeklik; s igyekeztünk oda lesz irányozva, hogy e viszonyok megállapítására és mikénti kezelésére nézve oly határozatok jöjjenek létre, melyek alkotmányos önállóságunk és törvényes függetlenségünk veszélye nélkül a céljukat megcélolják. Ugyanazért haladéknélkül hozzá is fogunk egy e tárgyra vonatkozó javaslatnak kidolgozásához.

Legtisztább örömet és teljes megnyugvást szerez nekünk Felségednek azon bölcs és igazságos elhatározása: hogy minden országait és tartományait alkotmányos uton akarja kormányozni. A polgári szabadság oly kincs, mely nem fog, nem gyengül az által, ha mások is polgári szabadságot nyernek, sőt a hasonló közjogi állapot gyakran közelebb hozza érzelmeinkben egymáshoz a népeket, elhárít sok idegenkedést, bizalmatlanságot és keserűséget. Mi Felséged minden országának alkotmányos szabadságát saját szabadságunk támaszának tekintjük; mert nem hiszünk, hogy azon országok népei oly alkotmányt kívánjanak, mely a mi századok óta fennállott, s a practica sanctioban is biztosított alkotmányos fennállásunk és törvényes függetlenségünk fenntartását lehetlenné tette.

Figyelembe veendjük tehát, hogy Felséged a magyar koronához nem tartozó országait is alkotmányos jogokkal ruházta fel; s valajutt 1861. évi alázatos feliratunkban kimondottuk, „értekezni akarunk velök, mint alkotmányos népekkel, s mint önálló szabad nemzet, más önálló szabad nemzettel, a mi függetlenségünk megóvása mellett.

Minők legyenek azon országok alkotmányos formái? — minő alapon rendezessenek az ő egy-

más közötti viszonyai? — ahhoz nekünk hozzá szólnunk nem lehet, mert ezen ügy kizárólag öket, és Felségedet illeti, s mi abba joggal nem avatkozhatunk. Mi csak azon óhajításokat fejezhetjük ki, hogy a valóságos alkotmányosság hazánkban is és ő nálok is minél előbb tényleg életbelépjen; s ez esetben készek vagyunk, a miat már 1861. évi alázatos feliratunkban kijelentettük, azt, a mit tennünk szabad, s a mit önkéntes, alkotmányos jogaink sérelme nélkül tehetünk, a törvényesség szigorú kötelező mértékén túl is, méltányosság alapján, politikai tekintetből megtenni; hogy azon súlyos terhek alatt, miket az elmult rendszer eljárása összehalmozott, az ő jölétök, s azzal együtt a miénk is össze ne roskadjon, s a lefolyt nehezidők káros következményeitől és rólunk elbárittasának. De csak mint önálló független szabad ország akarunk velök, mint önálló szabad országokkal érintkezni, a mi függetlenségünk s az ő függetlenségük megtartása mellett.

Meltóztatott Felséged az 1860. évi oct. 20. kán kelt diplomát, és az 1861. évi febr. 26. kán kiadott nyilparancsot hozzánk leküldeni, s minket kegyelmesen felszólítani, hogy Felséged „ezen határozmányait a méltányosság békélyes szellemével tárgyaljuk, s ha az e részben felmerülő aggodalmak eloszthatók nem lennének, egyedül oly módosítási javaslatot terjesztünk fel, mely Felséged birodalmának életfeltételeivel összhangzásba hozható legyen.” — Kijelentette továbbá Felséged azon erős meggyőződését is, miszerint az octoberi diplomában körvonalozott közös ügyeknek a közös alkotmány szerinti kezelése a birodalom egységes létének és hatalmi állásának elutasíthatlan követelményévé vált, mely előtt minden egyéb tekintetnek háttérbe kell vonulni.

Igenis Felséges urunk, a méltányosság békélyes szellemében vetjük fontolóra ezen két fejedelmi okiratot. Nem tagadjuk mi az octoberi diplomának nagyszerű jelentőségét, a mennyiben Felséged az által biztosította ténylegesen népeit az iránt, hogy jövőre alkotmányosan kíván feleltük uralkodni. Ezen diploma — alapköve az általános alkotmányosságunk Felséged mindazon országaira nézve, melyek nem a magyar koronához tartoznak.

De a mi alkotmányunk nem az octoberi diplomában vette kezdetét; egykor az országunk létezését, s a nemzet életéből fejlődött ki. Magyarországon a királyi hatalomnak mindig tiszteletben tartott jogai az alkotmányon alapulnak. Az alkotmány fenntartásának biztosítása mellett választotta hajdan a magyar nemzet királyait; ily biztosítás mellett állapította meg önkényt és szabad akarattal a felséges austriai háznak trónöröklési jogát mind a fi-ágra, mind — annak kihaltával — a nő-ágra nézve, s e biztosítást minden koronázás alkalmával megújították fejedelmek királyi hitlevelében.

Midőn Felséged 1860. ban magát kegyelmesen arra határozta, hogy a kormányzat abszolút rendszeréről jövőre lemondjon: bizton reményeltük, hogy jogilag fenálló, de tényleg felfüggesztett alkotmányunk ismét visszaálltunk, s annak alapján fogja Felséged a rendes törvényhozási uton eszközölni törvényeink egyik vagy másik részének ne talán szükséges változtatását. Reményünk azonban nem valósult. Magyarországnak ténylegesen biztosított alkotmányos jogai mellőztettek, s az octoberi diploma mindenek előtt az egész birodalomnak octroyált egy közös alkotmányt, mely mi reánk is kiterjesztett. Ezen octroyált közös alkotmányba lettek átvéve Magyarországának azon lényeges jogai, melyeket a magyar nemzet ősi alkotmánya szerint, saját hazájára nézve maga gyakorolt, s melyek a birodalomnak teljes biztonságával soha elháríthatlan nem állottak, sőt annak fenntartását mindig lényegesen előmozdították.

Miután azonban Felséged ezen octoberi diplomát nem octroyálás által akarja hazánkra nézve érvényesíteni; hanem „alkotmányos uton leendő érett megfontolás, beható és elfogadás végett” közli azt országgyűléstünkkel: hallgatunk keletkezésének alkotmányunkkal ellenkező módjáról. De a mi tartalmát illeti, azt érett megfontolás alá vettük, s teljesen meggyőződünk: hogy „a közös ügyeknek azon körvonalozása”, melyet e diploma kijelöl, terjedelmére nézve sokban túlmegy a practica sanctio határain, sokat elvon hazánk törvényhozsától, a minek elvonását a practica sanctio kimondott czéloknak teljes biztosítása éppen nem igényli. Miután pedig a mi kiindulási pontunk is az, melyet Felséged, mint közösen elismert jogalapot kiindulási pontul kitűzött: öszinte bizalommal jelentjük ki Felséged előtt, hogy mi azon diploma szabályainak és elveinek elfogadása által alkotmányunk és alkotmányos önállóságunk és törvényes függetlenségünk megemmielését vonnuk magunkra. Bővebben és részletesen ki fogunk fejteni okainkat és nézetünket erre nézve azon javaslatunkban, melyet a közös viszonyok meghatározása és mikénti kezelése érdekében Felségednek felterjesztünk.

Az octoberi diplomának alapján jött ugyan létre a febr. 26. ki patens, de messze túlerjesztett még annak határait is. Az egyes országoknak még azon jogait és különérdekeit sem kímélte, melyek a közszékekkel és valóban közös érdekekkel nem állottak ellentétben. Inkább egybeolvasásra, mint egyesítésre látszott irányozva; s e miatt nem valószínű, hogy Felségednek azon atyai óhajítása, hogy „egyes országainak alkotmányos szabadsága, népeinek belső szövetkezése által tartósan biztosítva, szilárd alapokon fejlődhesse.” Nem valószínű, a mit a sanctio practica is kiemel, a kedélyek megnyugtató és öszinte egyesítése.

Négy évi tapasztalás végre tanúsította, hogy azon alkotmány, melyet a patens tartalmaz, a népek megnyugvását sem eszközölte, a gyakorlatilag sem volt kivihető.

Iránynakban pedig ezen patens még határozottabb és élesebb kifejezése volt a jogvesztés elmeletének. Midőn Magyarország a sanctio practica elfogadása által lehetővé tette, hogy a feluralkodó-ház alatt állott minden országok jövőre is ugyanazon egy uralkodó alatt maradjanak, s egyesült erővel védjék meg és tartsák fenn közös biztonságukat: szándéka bizonyosan nem az volt, hogy ezen egyesülés valaha még beolvasztásra is vezethessen, sőt magában a practica sanctioban is határozottan kikötötték az országok alkotmányos önállóságának és törvényes függetlenségének sértetlenségét. Már pedig azon veszélyt, melyet az octoberi diploma hozna reánk a közös ügyeknek a jog és szükség határain túl terjesztett körvonalozásával, még súlyosabbá tenné a febr. 26. ki patens elfogadása.

E patens szerint számos közjogi tárgyak, minden megszorítás nélkül, egész terjedelmében, oly közös törvényhozó testület körébe tartoztak, melyben Magyarország képviselői, csekélyebb számuknál fogva, minden kérdésre nézve a többi országok képviselőinek nagy többségétől függték volna, s ekkép azon érdekek, melyeket ez előtt hazánkra nézve saját törvényhozsánk intézett el, a többi országok érdekeinek lettek volna alárendelve. Kiterjedt volna ezen alárendeltség gyakran oly érdekekre is, melyek nem közös szempontból, hanem a többségben levő országok javáért határozhatók volna el, a mi jogtalan károsításunkkal. Sőt, miután a közszékek gyanánt kijelölt nagyfotosságu tárgyak, nagyobb vagy kisebb összekötésekben állanak majd minden oly törvényhozsági tárgyak, melyek az egyes országok törvényhozságának voltak fenntartva: gyakran merülhetek volna fel oly eltérések, sőt nehezégek is, melyek okot vagy ürügyet szolgáltatnak volna a tekintélyesebb, közös törvényhozságnak arra, hogy hatalmát terjeszse, s idővel a törvényhozsághoz való legnagyobb részét magához vonja.

A kormányzatot illetőleg, annak legfontosabb ágait a febr. 26. ki patens Magyarországra nézve, egy a mi saját kormányunktól éppen nem függő tiszviselői testület kezébe adta, mely mellett a közigazgatás többi részének vezetése a magyar kormányt illette. Többé ugyanazon területen, ugyanazon honpolgárok felett, két, egymástól mindenben különböző közigazgatási hatalmat állított fel. Lehet-e alkotmányos allamban ily kétféle közigazgatást képzelni végtelen sürölások és folytonos zavar nélkül? S nem alapos e azon aggodalom, hogy végre vagy megakadna a közigazgatás, vagy a gyöngébbet az erősebb magába olvasztaná? Alkotmányunknak és önálló bel-kormányzatunknak ily megsemmisítését elfogadni, legszembetűnőbb polgári kötelességünk tiltja.

Meg vagyunk mi győződve, hogy Felségednek atyai szívén fektessenek Magyarország érdekei. Szívünkön hordjuk mi is ez érdekeket, mert hiszen azokhoz van kötevésségünk boldogsága. De azon ingatlan hitben élünk, hogy Magyarországnak helyesen felfogott érdekei között egyik legfontosabb: alkotmányos önállóságunk megőrzése, melyet, valamint 1861. évi alázatos feliratunkban is kifejtettünk, szem előtt tévesztünk nem szabad!

Felséged maga is azt óhajtja: hogy ez ügynek elintézése köz-egyetértésen alapuljon. De lehetne-e köz-egyetértés reményleni oly megállapodásban, mely a midőn egyik országnak jalkománys szabadságot ad, a másik országot fosztja meg szabadságától, és annyiszor ténylegesen biztosított alkotmányától? Tudna-e ez felelni a jogvesztést? S tudna-e jó lélekkel örülni amaz ily módon nyert alkotmányának?

Engedje tehát Felséged, hogy követessük inkább a legmagasabb trónbeszédnek azon utmutatását, mely az octoberi diploma és febr. 26. ki patensre vonatkozólag minket arra utasít, hogy ha az e részben felmerülő aggodalmak eloszthatók nem lennének: „egyedül oly módosítási javaslatot terjesztünk Felséged elébe, mely birodalmának életfeltételeivel összhangzásba leendő hozható.” Kimondottuk már 1861. ki feliratunkban is, hogy a birodalom fennállását kockáztatni nem akarjuk. Most is távol van ily szándék tőlünk, s miután meggyőződésünk szerint az octoberi diplomát és febr. 26. ki patensét a mi hazánk életfeltételeivel nem lehetne összhangzásba hozni: fogunk igyekezni, hogy oly javaslatot terjesztünk Felséged elé, mely alkotmányos önállóságunkat is megóvja, s a birodalom életfeltételeit is megcélolja.

Meltóztatott Felséged kegyelmesen kijelenté legmagasabb trónbeszédében, hogy: „a fentebbi kérdések elintézésével szoros összefüggésben, sőt valóban kapcsolatban áll az 1848. évi törvények azon részének átvizsgálása, illetőleg módosítása, mely a fejedelmi jogok hatálya és a kormányzat hatáskörére vonatkozik.”

Előadtuk mi Felségednek már 1861. ki második alázatos feliratunkban is: hogy „vannak az 1848. ki törvények rendelkezéi között egyes pontok, melyeket a nép jogainak sértetlen fenntartása mellett mi magunk is óhajunk czélszerűbben átalakítani és határozottabban kifejezni.” Kijelentettük azt is, hogy „ha Felséged kívánja a törvények bármely részben megváltoztatását, a kiegészített országgyűlés mindazon javaslatokat, miket erre vonatkozólag Felséged felől magyar ministeriuma előadand, tisztázt tanácskozás alá veendi, s megállapodását Felséged alá fogja terjeszteni.” Készeknek nyilatkozunk tehát most is arra, hogy — a mennyiben valamely törvénynek a törvényhozsás rendes utján leendő

dő megváltoztatása szükséges leendő az iránt alkotmányunk alapelveivel összhangzó javaslatokat fel fogjuk, annak idejében, felségének terjeszteni.

Buzgó óhaját a magyar nemzetnek, hogy Szent-István koronáját mielőbb örökös királyának fejére tehesse, s a mit 17 év-folytat sulyos események gátoltak, az végre teljesedése melessen. Nem csupán ünnepélyes szertartás ez honunkban, hanem szükséges kiegészítése az alkotmányunk, legszebb, legszelvidebb és mégis legerősebb kápos, mely a nemzetet királyához köti. Mindaddig, míg ez meg nem történik, minden megállapodásunk csak javaslatok maradnak, melyeket egyedül a koronás király szentesítésére fog törvény erejére emelhetni. — Reményeink addig, bármily kecsesgötök legyenek is, bizonytalan remények, melyeket egyedül a koronázott király valószínűsíthet. Politikai életünk jelenleg még kétes és ingatólag, s annak ingatólagát csak Felség szüntetheti meg alkotmányunk teljesítésével. Hallgassuk meg tehát Felséget a kérelmünk, s tegye lehetővé buzgó óhajátunk mielőbbi teljesedését.

Tisztelettel fogjuk mi venni és tárgyalni mind azokat, melyek Felség mint koronás királyunk, az ország szellemi és anyagi érdekeit illetőleg velünk majd alkotmányos úton közölni méltóztatik. Sőt a mennyiben az érdekekre nézve új törvények alkotását, vagy a már létezőknek módosítását sürgetőleg szükségesnek tartjuk, a több időt kívánó előmunkálatokhoz mielőbb hozzáfogunk, s megállapodásainkat Felségnek annak idejében fel fogjuk alázatosan terjesztetni.

Milyen érezzük mi: hogy szellemi érdekeink tekintetében is még sokat kell pótolni és javítani törvényhozásiunknak. Igyekszünk fogunk, hogy e részben is teljesíthessük, a mit a haza közjára kíván és polgári kötelességünk parancsol. Működésünkben, az alkotmány alapelveiből kiindulva, irányadóan fogjuk mindenkor tekinteni az igazságot és méltányosságot, a hon polgárainak minden országai iránt vallás és nyelvkülönbség nélkül. Tekintetbe veendők különösen azt is, mit már 1861-diki alázatos feliratunkban is kimondottunk: „hogy a mindinkább fejlődő nemzeti érzet figyelmet igényel, s nem lehet azt a múlt időknek és régi törvényeinknek mértékével mérni.” Nem fogjuk felelni, hogy Magyarország nem magyar ajkú lakóssal színtegye Magyarország polgárai, s mi ösztönös készséggel akarjuk mindazt, a mi e részben az ő érdekeik és a haza közérdeke megkíván, törvény által biztosítani. Mi ezen törvények alkotásában is az igazság és törvényesség elveit követendjük.

De különösen anyagi érdekeink azok, melyekre nézve a sok viszontagságos idők miatt aggasztólag elmaradtunk. Nehéz munka leendő leküzdeni ezen elmaradás nyomozott következményeit, de mi nem fogunk visszahátrálni e nehéz munkától, mert életkérdés az nemzetünk nézve. Politikai helyzetünk javulása elő fogja segíteni anyagi érdekeinket is, valamint anyagi helyzetünk emelkedése lényegesen támasza leendő politikai állásunknak. Szabad legyen reményelünk, hogy Felség bölcsesége és atyai gondoskodása egyikeben úgy, mint másikkban elősegíteni őrnyedtelten törekvéseinket. Szellemi fejlődésünk s anyagi haladásunk semmit tekintetben nem áll ellentétben a magyar koronához nem tartozó országok valódi és jogos érdekeivel; sőt midőn az nekünk erőt és sulyt kölcsönöz, azoknak sulyát és erejét növeli, midőn bennünket emel, az egészét emeli.

Összinté halánkat nyilvánítjuk Felségnek azért is, hogy Horvát- és Tóthország gyűlését kegyelmesen felszólítani méltóztatott, hogy gondoskodjék eleve a felől miszerint jelen országgyűlésünkön kellőleg képviselve legyen. Ugy tekintjük mi ezt, mint a magyar korona épességének fentartására, és országgyűlésünk kiegészítésére irányított legmagasabb fejedelmi szándék tanúságát. Mi ezen országok, mint alkotmányos társaink irányában, most is azon nézetben vagyunk, melyet már 1861-i második alázatos feliratunkban Felség előtt kijelentettünk. Újra ismételtük tehát, hogy: „ha Horvátország, mint ország akar részt venni törvényhozásiunkban, ha előbb tisztába akar jöni velünk azon feltételekre nézve, melyek mellett közbírói állását Magyarországgal kész összekötni, ha ezek iránt így akar velünk érintkezni, mint nemzet nemzettel: mi azt sem fogjuk visszautasítani.” Összinté bizalommal nyújtunk nekik testvéri kezét, csak országunknak s a magyar koronának épsege és alkotmányos önállása fentartásáért.

De tiszteletteljes köszönetünk mellett azon aggodalmunkat sem hallgatjuk el, hogy midőn a legmagasabb trónbeszéd Horvát- és Tóthországról szól Dalmáciát sehol meg sem említi. Ezen ország Horvát- és Tóthországgal együtt a magyar koronához tartozik, s midőn Felség kiindulási pontul tűzte ki a pragmatica sanctiot, mely határozottan kimondja, hogy a magyar korona országait nem lehet egymástól elválasztani: nem fogja bizonyosan akarni, hogy a magyar koronának annyiszor ünnepélyesen biztosított épsege még továbbra is csorbitva legyen.

A horvát országgyűlésnek 1861-i határozatait, melyeket Felség velünk közölni méltóztatott, akkor véljük legerősebben tárgyalandóknak, ha majd azon országoknak képviselőivel, vagy a ki egyenlítés végett kiküldött megbízottjaival együtt tanácskozhatunk, s e tárgyat az ő hozzájárulásukkal intézhetjük el.

Köszönetünk fejezzük ki Felségnek azon fejedelmi gondoskodásért is, melylyel Magyar- és Erdélyországok egyesüléséből folyó viszonyainak végeles elintézését szíven hordja. Megvetették a viszonyoknak alapját azon törvények, melyek 1848-ban Magyar- és Erdélyország egyetértéséről a két ország közös egyetértésével hoztattak, s királyi jóváhagyás által ünnepélyesen szentesítették. De sok van még e részben elintézendő, s mi nem hozzuk kétségbe, hogy minden részről megnyugtató igazságos és méltányos megállapodás eszközölésre komoly megfontolás és előrelátás szükséges. Minket az ezek feletti tanácskozásokban testvéri szeretet érzelmei fognak vezetni, alapja reményünknek azon bizalom, hogy fölünk senki sem kíván olyasmit, a mi veszélyeztetnéte alkotmányunknak alapelveit.

Horvátországnak és Erdélynek országgyűléseinkre lett meghívása elhárított egy sulyos akadályt, mely 1861-ben leginkább gátolta törvényhozási működésünket. Engedje Felség kérésünk, és remény

lentünk azt is, hogy országunk kiegészítő részének, Fiuménak, valamint azon testületeknek is, melyeket az 1847-iki V. törvényezik a magyar országgyűlés alktrázeihez számít, országgyűlésünkön leendő képviseltetését Felség királyi hatalmával eszközölni fogja.

Azon bízottsáinkra nézve, kik politikai vádak folytán lettek elítélve, tisztelettel, őszinte bizalommal üjtjük meg Felséget előtt már 1861-ben is felterjesztett kérelmünket, — s kiterjesztjük azt a közelebbi lefolyt évek alatt hasonlóan elítelt, vagy vád alatt levő honfitársainkra is. Hallgassa meg Felség kérelmünket s erősítse meg az által is a nemzet azon bízalmát, hogy az újabb korszak, melyet Felség alkotmányos érzelmeitől oly bizton várunk, — eltérli a múltnak szomorú maradványait, s enyhíti a keblek vérző sebeit.

Tudjuk, s őszinte háláérzettel ismerjük el, hogy Felségnek atyai szándéka: eloszlatni azon aggodalmakat, melyek függő közbírói kérdéseink elintézését eddig gátolták. Múltat és jelen össze hasonlítva örömmel látjuk, hogy a kiindulási pont, czél és eszközök e kétféle lényegesen különbözök. A múlt végtelen aggodalmakkal sújtott, a jelen egyszerű jövő reményével kecsegtet.

Megnyitotta Felség működésünknek az alkotmányos tét, s mi e téren örömmel teljesítendjük polgári kötelességünket. Törekvésünknek azonban csak egy lehet sikere, ha törvényhozási működésünkben azon hit kíséri lépteinket, hogy a mit a király és nemzet együtt megállapítottak, azt csak a király és nemzet egyesült akaratával változtathatja meg. E hitnek pedig egyedül az elvileg is elismert, tetteleg is életbelepetett jogfolytonosság lehet alapja.

Felség nem akar abszolút fejedelmi hatalmával nekünk új alkotmányt oetroynálni, s mi, kiket a magyar alkotmányunk jogilag fenálló alaptörvényei kötnek, ily oetroyalt alkotmány szabad és önkéntes elfogadására nem is volna feljogosítva. Felség a pragmatica sanctióból kiindulva, szölit fel bennünket, hogy alkotmányos úton módosítsuk, a mi törvényeinkben hibás, pótoljuk a mi hiányos. De az ország most is folytonosan abszolút kormányzat alatt áll. Alkotmányunk, melynek alapján kellene gyakorolnunk a törvényhozási jogot, lényeges részben még most is fel van függesztve. Szentesített törvényeink, melyekre nézve Felség maga is kegyelmesen elismeri, hogy alkali törvényességük kifogás alá nem eshetik, tetteleg nem létezőknek tekintetnek; ellenben oly oetroyalt rendeletek, melyek alaptörvényeink mellőzésével, sőt annak ellenére adtak ki, s a hon polgárainak legszenvedőbb érdekeit, és még az egyes vállalkozásoknak bennső nyugalomát is folyvást zavarják, most is nagy részben fenntartatnak, — parlamenti kormányunk, felelős minisztereink nincsenek, a köztörvényhatóságok, megyék, kerületek, városok alkotmányos állásukat még most sem nyerték vissza, s a közgazgatás minden ágában abszolút rendszer uralkodik. Két, egymástól független tisztviselői testület viszi hazánk területén a közigazgatást, melyeknek egyike sem alkotmányos, sőt egyike még azonfelül idegen is, a mennyiben a magyar kormányhatalomtól semmi függésben nincsen.

Jogfolytonosságot kérünk tehát Felségtől törvényeink értelmében, különösen parlamenti kormányt, felelős miniszterumot és a köztörvényhatóságok alkotmányos helyreállítását. Mi csak a törvény teljesítését kívánjuk, mert a nem teljesített törvény holt betű, jogfolytonosság nélkül az alkotmány nem él. Nem kérünk mi politikai lehetetlenséget; nem szándékunk a birodalom biztonságát veszélyeztetni, vagy fejedelmünk törvényes jogait csorbitani, s méltányolni fogjuk mindig a társországok jogos igényeit. Nagyfontosságon közérdekeknek tekintjük mi is ezeket, de meg vagyunk győződve, hogy a felelős magyar miniszterek kinevezése és a köztörvényhatóságoknak alkotmányos helyreállítása e nagyfontosságon közérdekekkel nincs ellentétben.

Tudjuk, hogy azok után, mik tizenhét év óta, befolyásunk nélkül, történtek, az átmeneti korszaknak sok nehézségei lesznek; tudjuk, hogy a közgazgatás több ágának tetleges átvétele és rendezése hosszabb időt igényel s talán némi bonyodal-makkal is jár, melyeknek tisztába hozatala nagy óvatosságot fog kívánni. De még e tekintetek sem teszik multhatatlann szükségessé az abszolút rendszernek további fentartását, nem zárják ki annak lehetőségét, hogy alkotmányunk tetteleg éljen az alatt is, míg az egyes törvény módosítása felett tanácskozunk.

Átmeneti korszakban a felelős miniszterumnak eljárása sem lehet mindenben oly szorosan szabályozott, mint a soha meg nem zavart és félbe nem szakasztott alkotmányos élet rendes folyamában. Országgyűlésünk ezt mindig figyelembe veendő, s a felelős magyar miniszterumak, mint parlamenti kormányunk eljárását mindazokra nézve, mik a kiegyenlítésnek alkotmányos utoni eszközölését, a közigazgatásnak átvételét s időközbeni vezetését illetik, szigorúság helyett méltányos elnézéssel fogja megítélni; sőt az e célokra intézett őszinte törekvést lehetőleg támogatni is kész leendő.

El lesznek ily módon háríthatók a netalán felmerülő nehézségek, s el fognak bizonyosan háríthatni, ha e részben az országgyűlésnek buzgó igyekezetét Felségnek királyi hatalma is kegyelmesen támogatja. Alkotmányunk ily lényeges részének visszaállítása emelni fogja a nemzet bízalmát, s megszünteti azon aggodalmat, mely az ohajtott sikert leginkább gátolhatná. A felelős miniszterum birni fogja, Felség bízalmát, birni fogja, mint parlamenti kormány, az országét is. E kétfős bizalom alapján tehát, folytonosan érintkezve mindkét részszel, közreműködése által könnyíteni fogja az országgyűlési egyezkedések menetét, felvilágosításával sok kétséget előlegesen előre eloszlat, s az eltérő véleményeket közelebb hozhatja egymáshoz. Sőt hivatalos állásánál fogva gyakrabban érintkezvén Felséggel többi országainak államférfiaival, előmozdithatja e részben is sok nehéz kérdésnek kiegyenlítését.

Ha ellenben Felség e jogos és méltányos kérésünket nem teljesítene, s az abszolút kormányzati rendszert ezúttal is fentartva, megtagadná tőlünk a parlamenti kormány és felelős miniszterum visszaállítását, sulyos aggodalom fogná el ismét kebleinket, s ingatólag reményünk nehezéne lelki nyugalomunk megőrzését, melyre pedig az elénkbe tűzött nehéz kérdések megoldásánál oly nagy szükségünk van. Jelen országgyűlésünk összehívottá

pragmatica sanctio által is biztosított alkotmány alapján. — Feladata: módosítani törvényeink némely lényeges pontjait; megkoronázni Magyarországi királyt, s a haza boldogabb jövőjét megalapítani. Vegye kegyelmesen tekintetbe Felség: minő helyzet lenne az, ha az ország ugyanakkor, midőn képviselői által ezen alkotmányos jogot gyakorolja, minden egyebekben alkotmányon kívül állna?

A parlamenti kormány s felelős miniszterum mellett másik lényeges kelléke alkotmányunknak: a megyék, kerületek és városok hatósági törvényes önkormányzata. S e kétfő válhatlan káposban áll egymással.

Magyarország minden institutioit az önkormányzat eszméje lengi át; a közigazgatás támogatására az egyesíti a legjobb erőket; az nyújt nyilvánossága által visszaélések ellen legbiztosabb ellenőrzést; ez korlátozza a tisztviselői hatalom jogtalan túlerjedezkedését. Alkotmányos életünk idejében ez óvta meg hazánkat a burocraticus rendszertől, mely az ország institutioival, nyilvános életével, szokásaival egyenes ellentétben áll.

Míg vissza nem állítatik a köztörvényhatóságoknak azon önkormányzata, melyet az alkotmány kijelölt: addig a nép alkotmányos működése nem lehet segélyére a közigazgatásnak. Nyilvánosság hiányában az ellenőrködés is hiányos lesz, s ezáltal a tisztviselők iránti bizalom szenved leginkább, a közigazgatás pedig más uton annyi költség-kimélessel üzemeltetve alig lesz rendezhető. A törvényhatóságok önkormányzata egyik fő része az ország belkormányzati önállóságának, melyet pedig Felség is méltóztatott kegyelmesen elismerni.

Összinté óhajja mindenki, hogy a fenforgó fontos kérdések közmegnyugtással egyenlítésnek ki. De közmegnyugtást észszerű változtatásokra nézve is csak egy lehet biztosan reményleni, ha a tárgy és helyzet ismerete által érlelődnek az eszmék a nép körében is, ezt pedig semmi nem esz közli könnyebben, s az elfogultságot és az ismeretlenből alapítlan félelmet semmi sem győzi le hamarabb, mint a nyilvános eszmecserre. A mit e részben a sajtó tehet, az inkább csak elméleti, s mindenesetre kisebb körre van szorítva; midőn ellenben azon nyilvánosság, mely a köztörvényhatóságok alkotmányos életével párosul, gyakorlati téren hozza össze különböző vidékekről az embereket, s az eszmecserre által tisztult fogalmak messze eláraszta hatnak ki a népeknek alsóbb rétegeire is. — Meg vagyunk tehát győződve, hogy azon közmegnyugtást, mely nélkül a kiegyenlítés, áldást hozó alig lehet, semmi jobban elősegíteni nem fogja, mint a köztörvényhatóságok alkotmányos önkormányzatának visszaállítása.

Nem is tartunk mi attól, hogy a köztörvényhatóságok ezen visszaállításából, habár ideiglenesen is, lényeges nehézségek származzanak az állam kormányzatára; mert meg vagyunk győződve, hogy az országgyűlés időközben is kész leendő megadni Felség magyar miniszterumának azon hatalmat és segédesszűköket, melyek ily nehézségek elhárítására szükségesek lesznek.

Bizton reméljük ezeket fogja, hogy Felség kegyelmesen teljesítendő e kérelmünket, melyet alaptörvényeink rendelete, a közigazgatás érdekei és politikai észszerűség — egyaránt támogatnak.

Ime, feltartuk őszinte bizalommal érzelmeinket és óhajaitainkat Felség előtt. Tiszteletünk, szeretetünk és ingatlan hűségünk legszentebb tárgyai e földön: a Haza és Király; s e kétfőnek egyesült érdeke, főcélja törekvésünknek. Alkotmányunk alapja a törvény; zárkóva a királyi hatalom, s e kétfőnek hódolni legfőbb polgári kötelesség. — Csak akkor volna e kötelesség nyomozható, ha egyrészt a törvény, másrészt a király akaratát állandó és ki nem egyenlíthető ellentétbe jönnének egymással. De azon kegyességgel melylyel Felség hű magyar népéhez szólott, s azon alkotmányos érzelmei, melyeket Felség legmagasabb trónbeszédében ismételve kifejezett, biztos remény nyújtanak, hogy a néha felmerülő véleménykülönbségek mellett sem fogunk soha ily ki nem egyenlíthető kínos helyzetbe jutni. Felség nem fog tőlünk oly áldozatot követelni, melyet a pragmatica sanctio által közös cél multhatatlann nem igényel: mi pedig e célunk biztosítására mindent hiven teljesítendünk, a mit kötelesség parancsol és hazánk közjára kíván.

Felség bölcsesége atyai kegyességgel fogja méltányolni szoros ragaszkodásunkat alkotmányunkhoz, mely a mi szabadságunknak is, felséges trónjának is legerősebb támasza. Bizonyítják a történet lapjai, hogy azon nemzeteknél volt mindig legbiztosabb a trón, melyek legszilárdabb hűséggel védtek alkotmányos törvényeiket.

Legyen meggyőződve Felség, hogy ragaszkodásunk ősi alkotmányunkhoz, és ragaszkodásunk Felség királyi házához, melyet nemzetünk az alkotmány alapján önként és szabadon emelt Magyar ország trónjára, ugyanazon egy forrásból ered: a kegyeletnek legtisztább forrásából.

A felirati javaslat felvételére után Királyi Pál — mint a III. igazoló osztály elnöke — jelentést tesz a Gozdu Manó ellen beadott kérvényről. Az osztály igazolását véleményezi, mit a ház elfogadott. Ezután elnök indítványozza, miszerint a felirati javaslati kinyomtatva, a képviselők közt kiosztassék. A jövő ülés 14-dikéig napolatiat el, mire a gyűlés feloszlott.

Miért kell nekünk felelős pénzügy-miniszterium.

A magyar képviselőház választófelirati szervezete a múlt csütörtöki ülésben felolvasott és tanácskozás alá vetett.

Azon általános lelkesedésből, ama kiváló tetszésből itélve, melylyel ez államirat a ház tulnyomó nagy többsége, mondhatni az egész ház részéről fogadtatott, bátran nevezhetjük annak tartalmát a nemzet közakarátának.

A nevezett felirat általán a jogfolytonosságot tartja szemelőtt, és első sorban a független magyar miniszterium helyreállítását követeli.

E nyolcz tagu parlamenti kormány egyik legfontosabbika, melyen valamennyi alapszik, és mint sarkán az ajtó egyedül képes mozogni és működni — a pénzügyminiszterium.

A nemzet megszólalt.

Szükség, hogy e nagy horderejű tárgy felett mi is elmondjuk igénytelen nézeteinket.

Ha a pénz fontosságát tüzetesen tárgyalni akaránk; ha elmondanánk, miképp e nélkül sem élni, sem halni nem lehet, hogy ha akár háborút viselni, akár a béke áldásait élvezni akarjuk, pénzre van szükségünk, éberen, aluva, állva vagy ülve, honn, vagy idegen földön egyaránt: csak sokszor elmondott régi dolgokat kellene ismételnem.

Akkor sem mondanék újat, ha elősorolnánk, minő viszontagságokon ment keresztül nálunk az ország vagyonának kezelése, mióta azt nem felelős, nem hazai közegek kezelik, hogy növekedett az adó, hogy merítették ki az országos pénzforrásokat egész kiapadásig, s mégis mi kevés, mondhatni semmi sem történt az adóképeség fentartására, a népjólétének előmozdítására — oly közel fogható körülményeket és tényeket kellene fölemlítenem, melyek mindenki szájízeber vannak, s a melyeket hazánk nagyja és aprója folyton érez, tűrt és szenved.

Nemzetgazdasági szempontból ismételve tárgyalva volt már e kérdés, hátra volna tehát némileg a közmívelődési szempontok felemelése.

Amde azáltal sem akaránk az ismétlés hibájába esni, hogy elősoroljam mindazt, mi a népnevelés szükségességéről ez ideig iratott; ha elmondanók, hogy az emberiség közös célja a mívelődés, az Isten képére alakulás, hogy a tudomány és művészet szelidítik, nemestítik az erkölcsöket s legbiztosabb hémérői valamely nép fejlettségének.

Azonban, nem teoretikán van szándékom fejtegetni; csak némely elvitázhatlan, meglevő historiai tények hű előterjesztését tűztem ki feladatul.

Az anyagi jólét pótolhatlan eszköz a szellemi képzettség előérére. E két tényező szoros kapcsolatban működik, egyik a másikat segíti elő. A ki megtrövidíti vagyonomat, az elméleti fejlődésem gátolja meg. Szegény ecclesiában, hol a pap harangoz, nem várhatni fényes egyházi beszédet, s gunyhóban, hol az inség ütötte fel szájalomra gerjesztő birodalmát, hiában keresnénk tudományos míveltséget, s tiszta erkölcsöket sem találunk mindenkor.

Az anyagi jólét hatalmas emeltyűje az erkölcsi függetlenségnek, úgy egyeseknél mint népeknél, nem mintha egyesek minden szegénységök daczára szilárd s szeplőtlen jellemmel nem bírhatnának, nem, mert az ő és új történelem számtalan példait mutatja fel az ily spártai erényeknek, ezek azonban mindinkább ritkuló kivételek; valódi, a közjóra nézve termékeny, hogy úgy mondjuk esélyesköv nemzeti és politikai függetlenséget csak a vagyonszállal karöltve haladó tudományos míveltség biztosít általában s maradandólag. Az pedig kétséget nem szenved, hogy az említett két factor kölcsönös összeműködése alkotja meg ama törhetlen, hajthatlan, erős, az ingatlan talpazatot, min az államok férfias önállósága nyugszik.

Ezzel kezébe adtuk a nyajas olvasónak a kulcsot, mely a „faciam Hungariam miseram” politikai elvhez vezet, azon állandó törekvéshez, melynek végcélja az alkotmányos érület, az elvhűség, törvényekhez való ragaszkodás, nemzeti önértzet elemyesztetése, végre magának az alkotmánynak megsemmisítése vala. Oly állítás ez, mi bővebb bizonyítgatásra nem szorul, eléggé illusztrálva van ez a közel és távol mult kísérteteiben s mindennapi tapasztalás igazolja ma is.

E vörös fonal vonul át a központi kormányférfiak minden cselekményén, vessünk csak egy futó pillantást tanintézetek statistikájára, számokkal leendő bebizonyítva az, a mit mindenki tud, naponként lát és érez. A tanintézetek aránya ugyanis a birodalom két felében ékként áll:

A magyar korona	Az örökös területén	tartományokban:
Nagyobbserű egyetem	1	9
Seborvosai tanoda	2	7
Bányászati, gazdasági s erdőszeti tanoda	7	17
Technikai akadémiák	1	7
Reálskolák	7	19
Bába-képző iskola	2	19
Magasabb katonai tanintézet	—	7
Téboldya	2	40
Leleczház	1	31 stb.

Csak pár tételt számláltunk elő némely nevezetesebbek közül, s mégis mi szembeötlő a különbség; hát ha ide számítjuk ezeken kívül még azt a nagy aránytalanságot, mely a más nemű neveldek, képző és jóté-

kony intézetek közt létezik: ha figyelembe vesszük továbbá azon körülményt is, hogy különösen a rom. katolikus intézetek alapítványai, tőkéi, bizonyos parancsok következtében nagyjából oly hitelpapirokka váltattak át, melyek biztossága nagyon is kétes, s ekkép könnyen a megsemmisülésnek lehetnek kitéve, lehetetlen el nem szomorodnunk.

Az 1808. VII. t. cikk által megalapította a nemzet lelkesedése a Ludovica című katonai akademiát, s noha a maradtott t. cikk 2-dik §-a azt rendeli, hogy ezen intézet természetét, szerkezetét, rendeltetését országgyűlésen kívül megváltoztatni nem lehet, az elvonva eredeti céljától még ma sincs visszaadva a nemzetnek.

Hány ily dugába dőlt nemzeti határozatot nem számálhatnánk elő?

Hogy közintézeteink dolgában nem állunk még rosszabbul, azt egyes hazafiak buzgalmának, magántársulatok megtörni akart, de nem tudták önkormányzattal bíró hitefelekezetek munkásságának, s az összes nemzet áldozatkészségének köszönhetjük, mely buzgalom, munkásság és áldozatkészség a fenforgó s hovatovább súlyosbuló körülmények közt egyébiránt inkább csak meglevő intézeteink megmentésére s fentartására volt utalva; újabbakat létesíteni, bármilyen szükségessé válának, hiányzott az erő és hatalom.

Csak fél annyi bőkezűség nemzetiségi, tudományos és művelődési érdekeink támogatásában, minő a tulajdonképpeni kormányzati intézményeknél alkalmaztatott, és sok oly hasznos intézettel bővelkednénk, évek óta éreznők azon üdvös hatást, mit most sajnos nélkülözünk, s ki tudja meddig kell még nélkülözünk. Avagy hol van csak egy tanintézet, melyet az utóbbi évtized alatt a nagyszerű adozás eredményeként üdvözölhetnénk.

Van, igenis létezik egy föltétel, mely alatt hajlandó volt a központi kormány fejlődésünket némileg előmozdítani, a mint ezt az 1849 óta kibocsátott iskola-ügyi patensek által keletén túl bebizonyítottak, s e föltétel: lemondani nemzetiségünkről, s német tankönyvekből, német kultúrát színi be: szóval testben, lélekben elnémetesedni.

Hogy csalódtak, hogy, lála a nemzet nemfőjének, homlok egyenest ellenkező jótékony eredmény létesítésére szolgáltattak alkalmat, örömmel tapasztaljuk; de hogy e negatív cselekmény önkénytelen gyümölcseit pozitív jóakat szüleményének vegyük, arra mi sem jogosít: sőt ellenkezőleg intő példának kell hogy szolgáljon.

Es most foglaljuk össze az eddig mondottakat.

Szóltunk anyagi s szellemi érdekeink kívánalmairól; jellemeztük a központi államférfiak ebbeli eljárását; eléadtunk szándokos mulasztásaikat, tevőleges ellenműködéseket, s ha ok mit sem tettek értünk, sőt minket is lépten-nyomon akadályozni kívántak, hogy valamit magunkért tehessünk akkor, midőn apránként csak juthatott volna részünkre is valami abból a sokból, mit kiizzadánk: vajjon mi teszi valószínűvé azon föltevést, hogy most, midőn annyi a teendő, midőn száz bajt kell orvosolnunk, száz mulasztást jóvá tenünk; most, mikor kétszeresen nehéz valami üdvöst létrehozni, pedig meg kell feszíteniünk igyekezetünket, s még a lehetetlent is lehetővé kell varázsolnunk, ha nem akarjuk, hogy végkép elmaradjunk Európa többi nemzeteitől, ha nem akarjuk, hogy szegények, tudatlanok, gyöngéek, hogy szánalomra méltó tárgyai legyünk a sárga kárörömmek; ily körülmények közt, mondjuk, ki áll jót, hogy most segédkezet nyujtandának a fölemelkedésre.

Ha egyes vállalkozóra, egyes napszámra nézve igaz az, hogy az idő pénz, annál igazabb nemzetekre nézve, mert minden elvesztett perc századokra terjeszti ki káros következményeit.

A közjóvédelem, mit az állam polgáraitól bevesz, az a nemzet bevétele, illő, hogy arról a nemzet maga intézkedjék; ő tudja legjobban meddig terjed ereje, mik szükségei, s ennél fogva egy önkormányzattal bíró királyság, minő Magyarország, oly végrehajtó hatóságot igényel, mely össze-forrva tartson kormányt és nemzetet, mely mindenek felett a nemzet érdekeit tartsa szem előtt; ezeket sajátjainak vallja, mely a jót ne csak akarja, hanem a szükséges eszközökről is rendelkezhesék.

Hogy e fontos életkérdés tekintetében csak hazafiakból alakult, s nem a bécsi bu-reanercia gyámsága alatt álló felelőség nélküli dicsasteriumokban, hanem csupán csak és egyedül a magyar országgyűlésnek felelős hazai ministeriumban találhatjuk fel teljes megnyugvásunkat, azt tovább fejtegetni felesleges.

Az nem lehet, hogy minden hazai vállalatunk, intézetünk a roppant adozás daczára folyvást magán adakozásra, a jótékonyosság filléreire, a kegyelem morzsáira legyen szo-

lulva; az nem lehet, hogy minden javításokra nézve, mik a haza földén a nemzet millióival eszközöltenek, halogató eszközöltenek, u. m. táviratok, posták, országutak, vaspályák, stb. illetőleg kizárólag egyoldalú kormányzati érdekek legyenek irányadók.

Nemzet gazdasági s kulturális szempontból tehát kimondhatjuk, hogy a felelős magyar pénzügy-ministerium elkerülhetlen s halogatásra többé nem alkalmas szükségesség.

Jelen kérdés törvényességi oldaláról jövő cikkből.

Sándor József.

Mit akar a szász nemz. univerzitas?

A szász universitást a comes febr. 9-kén egy hosszabb beszéddel nyitotta meg, melyben az államjogi kérdés eddigi fejlődésének mostani phasisát — a maga szempontjából — magyaráza.

Ezen ülésben dr. Deutsch indítványára Schneider József, Gull, Schnell, Graffius, Fluger, dr. Deutsch s Binder személyében egy hét tagu bizottmány választott, melynek feladata egy felirati javaslatot terjeszteni elő, melyben ki legyen emelve, hogy az 1865 dec. 25-ki rescipitum által a szász nemzet államjogi állása az universitás jogi szempontja szerint nem szívelhető módon van érintve, s előre óvás tétessék a pesti országgyűlés határozatai ellen, melyek a szász nemzetnek, mint olyannak vagy mint Erdély országos rendének (Landstand) jogi helyzete s jogfejlődésére vonatkoznak.

Tehát a szász nemzet „bölcsői”, a kik a jogeljárás hatalom előben elkenyézettve egykor oly szép feladványokat tartottak nekünk az oportunitás politikájának üdvösségéről, a passiv ellentállás és negatív tanának hiányosságáról, ok, a kik stentori hangon emlékeztetnek az ő Felsége és a birodalom érdekei nevében hangzó parancsok iránti köteles engedelmségre, most ok maguk szorúlnak valódi tehetetlenségükben a negatív terére, most ok maguk állanak az ő Felsége legm. intentioival ellentétben, ok maguk fanyarodnak a passiv ellentállás tana felé, melyet kevéssel ezelőtt „a szebeni nagy napok” korában elítéltek.

Am lássák! De megjövendőljük, hogy az egészről nem lesz egyéb, mint halvány copia; mert álláspontjuk nem a valódi legitimitás; hátuk megett nem áll egy egész nemzet egységes meggyőződése és áldozatkész kitartásával. Igen jól tudjuk mi, hogy a valódi szász nemzeti közvélemény a szász intézmények elavult illiberalis rendszere által a burocracia párt által leigázva tartatik, s igen jól tudjuk meddig terjed a szász nemzet nevében beszélő ezen önző párt erkölcsi hatalmának káplárpálczája.

Halmagyi Sándor.

Követválasztási mozgalmak.

Kolozs megye bizottmányi gyűlése a megye kerületekre vagy nem osztásának kérdését a febr. 12-iki ülésre halasztván, ez tegnap tartatott, s két választókertület állapított meg Gyalu és Mocs jelöltvén ki választási központul.

A választási vezető bizottságok ez alkalommal szintén megalakittatván, a választás napján mindkét kerületre nézve febr. 22-dike tüzetett ki.

A követi iratok küldésének kérdése kerülven szönyegre, miután se a szükséges pénzalap, se az illető egyénekre nézve a gyűlés egyelőre nem tájékozhatta magát, a középponti választmányra bízott az intézkedés s végelhatározás.

Ezzel az ülés beazartott.

Eldobtuk a szlykot, midőn azt állítottuk, hogy febr. 20-ig a választások megtörténnek. Valóban a kormányzati utasítás szerint városokon 8, és megyéken 20 nap alatt megtörténhetett volna a választás; de combinationból kifieleddük, hogy ma boldog s boldogtalan követ akar lenni, és a nagy pártoskodás mindenfelől késlelteti a dolgot. A hol kiegyenlítés történt, az megint összeesett. Így Udvarhelyszékről a legilletékes ember irta nekünk, hogy a pártok kiegyeztek; s a mint most egyik jelölt alábbi nyilatkozatából látjuk másképp változott a dolog. Másfelől távirati úton értesítettek, hogy Szolva Miklós, kiben a pártok kibékültek; de ki hirszerint a követséget nem akarta vállalni, vállalni fogja, ha választatik. Kiküldömegyében, a mint levelezőink értesítettek, a pártok szintén kibékültek volt, most azonban újból szakadásról értesítünk. Erzsébetvárosban csak 214 szavazó van, s e kis számot is négy követjelölt kiozsa. Maros széken, a mint éppen most írják, több követjelölt tusakodott egymással, a kis Felső-Fehérmegyében szintén hat. Dohoka egyik kerületében harman versenyeznek; sőt a kis Szék városában is választási harc és háború indult. És ha mind a zöldasztalok terén harcuzdott s kipróbált férfiak, vagy egymással küzdő elvi pártok közt folya. versengés, azt értenők, de hogy most, midőn pártszakadás nincs, képtelen legyen minden törvényhatóság kiválasztani az ország kitünőbb emberei közt olyakat, a kik megpróbált, s a többi felett kitünőbb capacitások? ezt valóban nem érthetjük. Fontos feladat vár a képviselőkre, nem az 5 forint csekély. dinrum a főkérdés, s azt se higgyék a követjelölt urak, kik

közt olyat is tudunk, ki csak a principistaságig vitte — ne higgyék, hogy minden képviselő, mint valami nagy hivatalnok fog visszatérni. Ötszáz képviselő közt, hol sok nagy ember van, nagyon is el fognak veszni a kiesiny emberek. Értsenek tehát egyet. Álljon félre az, ki beláthatja, hogy kisebbségben marad, vagy ki önmagának bevallhatja, hogy az ellenjelölteknek kevesebb értelemmel bír; sokkal nagyobb az, a ki engedni tud, mint a ki leonidási harcot küzd a választásoknál.

Székről írják nekünk, hogy ott a bizottmány számba vette a választók összeírását, van 622 választó, választási határidőül jelen hó 15, 16 és 17-ik napja tüzetett ki. A szavazatszedő bizottmány elnökül Kiss György, alelnökül Mihályi Endre, jegyzőül Kovács Márton, bizottmányi tagokul: Filep Gergely, Tasnádi J. Pál, Horváth Frigyes, Kocsis György, Filep István és Törkös György választattak, ezenkívül négy póttag.

K. Várárhely, febr. 3. A kolozsvári országgyűléshez kötött szép reményeink egyrésze nem valósult, az unio; melynek eszméjén szélely nemzetünk oly meleg kebellet csüng, ismét elodázott, s nagyon kényes és esiklandos kérdéstől tétetett függővé, mely sok tekintetben leverőleg hatott a sokat szenvedett háromszéki közönségre. Azonban edes reményünk és vágyaink egyrésze, hogy képviselőink Pestre menjenek, talje ilt, s azért örömmel fogadtuk városunk, s a szék a Pestre meghívó felséges k. k. leiratot, s legottan munkához látott.

Városunkban a középponti bizottmány a napokban ki lön nevezve, s elömmunkálait az összeírást már be is végezte, s a választást ezen hó 12-kére határozta. A választók száma meghaladja az 500-at. Előre is remélünk lehet, hogy Papp Lajos lesz városunk képviselője a pesti közös hongtyülésen.

Torda, 1866. febr. 11. Ma városunk, a követválasztások történetében, nevezetes erkölcsi jelenségnek volt tanuja. — Ugyanis a Pestre küldendő követek feletti megállapodás, pár héttel ezelőtt már megtörtént az összes megyei és városi értelmiség közmegegyezése alapján; de ennek daczára — mit a „Korunk” hírlapi agitatói szintén előre kiáltottak — mai nap Kolozsvárról új követjelölt érkezett számunkra, és pedig éppen Kovári László úr személyében, ki délelőtt rokonai körében, hatalmas dictioat mondhatott, s délutánra ígerte teljes programjának közze tételét, nagyobb közönség előtt. — A közönség nagy is lett délután; a bámulat és esodát hangján kérdezősködött mindenki a történetdők felől; végre délután 3 órakor K. úr megérkezett sógora Veress József mészáros mester kíséretében, s a „Czifra” fogadó udvarát egészen befogó néma tömeg között haladott, s végre nagy zavarok között megállapodva kérdé: ki hivatta őt ide, mire általános hallgatás után, többen szólaltak fel, hogy akarják hallani akaratát, s a délelőtti ígert programot, K. úr semmit sem felelt, — nagyon kiűzhetett magában, — míg hosszas várakozás után Miksa Elek úr világosította fel a dolgot, elmondván a melyen hallgató tömegnek, hogy: köztudomás szerint a megye és város már megállapodtunk Pestre küldendő követek iránt, azonban mások rossz követést igyekeznek keverni ügyeinkbe, — nevezetesen pedig ezen alkalmat czélszerűnek látja, miután a hallgatás is feljogosítja rá — felhasználni arra, hogy ismét és ismét nyilvánítsuk, miszerint jelenek a mi becsületességök, egész multjok és szeplőtlen jellemük következtében mindnyájunk előtt ösmeretes és tisztelt követjelöltjeink; Tisza László és Huszár Károly. — A hatalmas tömeg hosszas éljennel választott; egy arra tévedt czigánybanda pedig rá huzta a „Már siess hazádba visszavert serögem”, szomorú indulóját.

A t. szerkesztő urat felkérem ezen értesítésem szíves közlésére.

Szenkirályi Gábor.

Gál János nyilatkozata oláhfalvi választóihoz, képviselővé megválasztása után.

(folytatása és vége.)

Hazánk belügyei közt első helyen áll, a kormányzati rendszernek meghatározása, melyet a királyi tróbeszéd az 1848-ki törvények átvizsgálásával hoz kapcsolatba. Magyarországnak sohasem volt kormány, mely felelős ne lett volna azon tanácsokért, melyeket a koronának adott. De alkotmányunknak volt egy más biztosítéka is, t. i. a megyei rendszer, mely a kormányra nézve a rendes ntóni végrehajtást kapcsolatba hozta a nemzet saját közremunkálásával; következésképpen a halkan, csendesen, félrázó erőszak nélküli kiforgatást alkotmányos jogainkból lehetetlenné tette, egyszersmind ezen végrehajtási közreműködés által a nemzetet minden időben érdekeltté tette a végrehajtó hatalom egész működésére feltölteni, s ha a törvény korlátain túl csapongott, annak teljesülését megakadályozta. De mivel a parlamentaris kormányzásnak azon elve, hogy csak is a nemzet képviselőinek többségét bíró nézet maradhasson a végrehajtó hatalom tanácsában, kifejtve nem volt; a kormányzás pedig testileg intéztetvén, a törvény által kiszabott felelőség holt-bettnak maradt: alkotmányos állásunk egész garantája csupán a megyei rendszerre nevezett. Ezen megyei rendszernek köszönhetjük ugyan még

a török által hazánk nagy részének elfoglaltatása, a másik részben pedig a védő erők hasonló romboló erőszakjainak idejében is, hogy Magyarországon azon korra, mikor az idegen foglalás megszűnt, úgy jött által, hogy alkotmányos régi alakját megtartotta. De a megyei szintű, mint országgyűlési tét csupán az alkotmányok a hazai közvélemény által nem vezérelt végrehajtó hatalmi organumok ellen szükséges védelme, vagyis: a sérelmek orvoslása foglalta el; és a nemzet élén nélkülözünk kellett a törvényhozás közreműködésével gyámoltított kormányt, mely a sérelmeket lehetetlenné tette, s a hazai közjólétre irányzott haladásban zászlóvivőnk lett volna.

Az 1848-ki törvény felelős ministeri kormányzást állított fel, mely a nemzeti képviselőlet többé-gévelel összehangzó legyen. En ezen kormányzati formát, mely a régiebb törvényekben elhatározott kormány-felelősségben tanálja alapját, mely a mivelt világ minden alkotmányai által legezlszerűttnnek van elismerve, elmém teljes meggyőződésével pártolom. Kész vagyok az 1848-ki törvényeken változtatni azt, a mi királyunk felségi jogain és méltóságán esorbát ejtett volna; de a parlamentaris felelős ministeri kormányzás elvét feladni nem fogom.

Azonban midőn ezt teszem, megyei rendszerünket se adom fel. Századok tapasztalása bizonyította be azon állítás igazságát, hogy megyei rendszertünk az alkotmány védőbástyája, mely iránt ha a nemzetnek egész munkássága csak arra határozottanék, hogy három évenként képviselőket válasszon, nagyon alá törpülne azon kör, melyet a multban bírtunk, hogy t. i. minden időben működőnk helyhatóságainkban alkotmányunk körül. En kívánom, hogy hazánknak kormánya ne lehessen, mely ellenirányban működhesék a nemzet közvéleményét igazán tolmácsoló képviselőlet; de ellenirányban se lehessen a nemzettel, s hazánk alkotmányával és közjavaival; már pedig a tapasztalás bebizonyította, hogy a hol a parlamentaris téren s arra tett választásokon kívül a nemzet minden egyéből kiszorított, lehetett és volt (mint 10-dik Károly alatt Franciaországban) képviselőt, melynek választásakor sikerült a tülhatalomra vágyó kormánynak a választókat tévutra vezetni, a többéget a képviselőházban a nemzet közvéleménye ellen kiállítani, s így saját erőszakját egy parlamentaris többséggel támogatatni. Működni kell tehát a nemzetnek, különösen az értelmiségnek, a parlamentaris választásokon kívül is folytonosan oly téren, mely a szabad alkotmányos érzelmetek mindig életben tartja; melyen éppen azért, mivel szüntelen életben van és működik, sem elaltatás, sem tévutra vezetés által ne sikerülhessen a hatalomnak a szabadság és törvényes rend ellen irányozható törekvése. Annál fogva helyhatóságai rendszerünkben csak, és csak is annyit áldozhatok fel, a mennyit a parlamentaris kormányzás nélkülözhetetlenl igényel; am legyen ezért lemondva az ugyevezett negatív resistenciának jogáról, vagyis a helyhatóság által törvény-ellenesnek ismert kormányi rendeletnek egyszerű nem teljesítéséről. De elveit megtagadni, a helyhatósági jogokat feladni, életét illusorissá tenni, és az alkotmányos életre befolyását eldobni nem fogom. Ugyanazért a megyei képviseletek organisatiojában tartózkodni fogok azt egy oly, bármilyen tévutra terelhető tömegnek juttatni, mely, miként az erdélyi 1863-diki követválasztások a megékben megmutatták, kész a kormány befolyása következtében egész alkotmányunkat, hazánk ősi jogait, önállását, minden törvényeit és jólétét eldobni; kívánom, hogy a megyei életet egy oly független értelmiség kezelje, mely ne származék ugyan előjogokból, de nem is egy bármilyen erőnek készen engedelmeskedő értelmetlen és ingékony tömegnek legyen rokon-tüledéke, és hazánk feldarabolásának soha ne lehessen alapja.

Ezután szónok festi azon alkotmányos hírságok hamis állását, kik 1861-ben eskült tettek a hazai törvények szerint itélni, azonban osztrák törvények szerint kellett itélniük, melyhez képest a királyi tábla is elveszté régi alakját, s szónok is, ki idegen törvény szerint, esküjénél fogva, nem ítéltetett, hivatalából elbocsátatott. Ezután így folytatja: Mint képviselő egyik legfőbb kötelességemnek tartandom a végre mindent elkövetni, hogy az osztrák magán- és büntetőjog és eljárás hazánk erdélyi részeiben is minél előbb megszüntetessék. Nem várandom be e végre a törvényes codificatio rendes, de késő segélyét, hanem törekedem kieszközölni, hogy valamit a megsonkita volt Magyarországra nézve 1861-ben csupán a Felsőnek és országgyűlésnek a törvényhozás rendes stadiumai nélkül nyilvánított egyetértése és rendkívüli ideiglenes rendelkezése által az országbírói értekezleten kidolgozott szabályokkal a hazai törvények elvi visszaállítottak, és az osztrák törvények megszüntetettek: hasonló rendkívüli módon ez az erdélyi részekre nézve is, a mi viszonyainkhoz teendő keves módosításokkal, most minél előbb történjék meg.

Még csak egy ponttal engedjék tisztelt bátyáim, kedves öcsém! figyelmüket fásasztani, de a mely igen fontos mind szeretett atyámfaira, mind reám nézve, mert szent hitvallásunkat illeti. Divattá vált az újabb időben cath. hitvallásunkat, mint a szabadság ellenségét ocsárolni. Ezzel ellenkezőleg több mint kilenczedfél századokkal ezelőtt első ap. királyunk, szent István, hazánk fenállásának egyik alapjait a keresztény vallást tette le; a legbensőbb kapcsolással foglalta vele össze hitvallásunk főpap-

jait, hierarchiáját; igen nevezetes befolyást adott ennek hazánk törvényhozásában, megyei életében és államügyi vezetésében, és hogy ezen hatáskörének megfelelően, a hatalom s népkégy-vadászatoktól függetlenül kívánta tenni, ugyanazért fekvő birtokra fektette fenállását.

Századok folytak le azóta, és ezen institutio üdvös volta bebizonyult. Szent hitvallásunk hierarchiája hiye maradt hazánkban, főpapsága védelmezte nem csak a régi időkben a csatatéren, és vérzett el övével együtt; hanem ezenkívül oly sok elnyomtatások közt, melyek ellentűnt terveltettek és megkísérlettek, örje volt alkotmányos szabadságunknak, jogainknak, önállóságunknak. Nyissuk fel a történet lapjait, nyilatkozunk elfogulatlanul annak igazságai szerint: alig van tudományos intézet hazánkban, mely keletkezését, fentartását és vezetését hierarchiának nem köszönhetné; alig a szegényeknek, betegeknek egy ápolója, melybe bőkezűleg be ne folyt volna. És midőn ezekben könyveit törölte le szenvedő bonfittársaink: tudományos intézeteinkben a hierarchia nevelte ifjainkat, oltotta be kebleinkbe a bönseretet, jog és szabadság érzelmét, és az alkotmányos elveket. Ezen ifjakból lettek a hazafiak, kik kezettfogva, sőt gyakran vezéreltetve főpapságunk által, a hazánkra nehezült elnyomtatásokat királyaink bölcs meggyőződései következtében megszüntették.

Ha visszatekintünk a közelebről lefolyt évekre, látjuk, hogy az absolutismus egyik főtörkévé volt, miután alkotmányunkat szétlőpörta, a magyar hierarchia önállását is szétrombolni, és az osztrák főpapság hatalma alá keríteni. De nem sikerülhetett ez, hiebb volt főpapságunk kilenczefél százados alkotmányunkkal oly szorosan összefort jogaihoz, mintsem a hatalom kegyiért feláldozta volna. És akkor, midőn nemzetiségünk s ősi jogaink mellett alig mertek a legbátrabbak is felszólalni, mert az elbizakodott államügy-vezetők üldözésére kimeríthetetlen vala. Magyarország hercegprímása volt az első, ki felszólalt, és a kegyvesztésnek büntetésétől mit sem tartva, kéri, könyörögni, az igazság minden jogos fegyvereivel igazunkat vivni meg nem szűnt, míg végre győzött ez, és Felséges urunk királyunk atyai jósága szenvedéseinket elhárítani szilárd akarattal nyilvánította. Az igazság ereje leginkább a vértanúságban nyilatkozik, mely diadalát biztosítja, e tekintetben ne menjünk az erdélyi részekre túl: itt hullott el mint vértanu a nagy Hunyadi idejében, a törökök ellen harczolva, az erdélyi püspök Lépes György; és itt vesztettük el a legközelebbi ellentűnt, alkotmányunk, önállóságunk és nemzetiségünk ellen intézett csatában a nagy Haynald Lajost.

Szeretett atyámfiai! a minek jelenleg örvendűnk, a mi hátralevő napjaink s utódaink jóllétét meg fogja adni, azt főként a catholikus hierarchiának köszönhetjük. E jótékony befolyását csak egy gyakorolhatta, s fogja ezután is gyakorolhatni, ha mi, vele együtt, örjei leszünk azon jogoknak, s azon független állásnak, melyet e végre sz. István apostoli királyunk institutioi számára biztosítottak. Ha főpapságunk a hatalom kegyétől függő pénzfizetésekre szorítottatnék: teljesen szét lenne osztva a függetlenség azon alapja, mely nélkülözhetlen a végett, hogy törvényhozási és az állam ügyei vezetésében meglevő más jogait a haza javára gyakorolhassa. Akkor főpapságunk nem lenne több, a hatalom által fizetett vagyonatlan bureaucratikus testületnél; tehát uszályhordozója annak, mikor erős és első a visszavonulásban, sőt az elárulásban, ha meggyengült.

En a századok által kipróbált ezen institutio fentartani kívánom. Védni fogom, a nélkül, hogy a más vallásokon sérelmet kövessék el, hierarchiánk jogait, alkotmányos befolyását és birtokait, ha nem valaki megtámadni kívánná, nem csak mint hitvallásom hű fia, ki első gyermekségemben ártatlan, buzgó, boldogult atyámtól nyert ezen meggyőződésben kívánok meg is haini; hanem úgy is, mint hű fia hazámnak, a ki meg vagyok győződve, hogy ha Magyarországon a cath. papságunk alkotmányos állása és e végre szükséges függetlensége aláásatnék, nincs oly tényező, mely a hiányt, mi ez által a nemzeti életen tettetnek, kipótálja; miután a népre a papság befolyása mindenesetre meg fog maradni, következésképp, hogy az a haza javára működjek, függetlennek, és a haza s alkotmánya fennmaradásában érdekeltnek kell lenni.

Végzem nyilatkozatomat szeretett atyámfiai. Hazám alkotmánya, java, Felséges urunk trónjának ezekkel olvályhatlanul összekapcsolt dícsősége azon főelvek, melyek képviselői működésének irányadói lettek. Hűn ezekhez, törekedem szegény rombahazánk és annak fiai közt kívált szeretett atyámfiai terheit könnyíteni. És most, tisztelt bátyáim, kedves öcsém! itéljenek a felett, üdvösnek, hasznosnak látják-e meggyőződésemet hazánkra nézve; következésképp felkérem, nyilatkozzanak, méltó vagyok-e hatodszor is bizalmukkal megiszteltetni. Mely, általam soba eléggé meg nem hálálthatva, ha ezen meggyőződésem kinyilatkoztatása után sem változott irányomban; én megfogva bár testi erőmre nézve, de sem elmémnek meggyőződésére, sem keblemnek szeretett hazám és Felséges királyom iránt hódoló buzgalma nézve meg nem törve, teljesen szentelendem magamat az önk által reám ruházott elhivatásnak.

Ezen beszédre szentgyázás-oláhálvi lelkész

és a közelebbi erdélyi országgyűlésen egyik követ tisztelendő Albert Mibály nr a választók nevében nyilvánította, meggyőződésüknek megválasztott képviselőjük eléadott meggyőződésével összhangzást; mi a választók tömege által általános helyességgel és éljennel fogadtatván, Gál János kinyilatkoztatta, hogy képviselővé megválasztását elfogadja.

Hazai intézetek

Nagy Ferencz tanár titkári jelentése a gazd.-egylet jan. 30-ki közgyűlésén.

(Folytatás.)

A választmány éber figyelméről, melylyel az összes ország, a kisebb és nagyobb birtokos osztály érdekei felett őrködött, csak egy pár tény említek föl.

A végleges kárpótlás ügyében még a magát leélt kormány idejében, nagy és kis birtokosokra egyaránt káros és nyomasztó eljárási rendszabályok, igazságos és ildomos megváltoztatása végett, egy nyomos és erőteljesen indokolt felterjesztés tétetett.

A közös baza értelmiségének egyhangú meggyőződése szerint Erdélyre nézve egyedül és kirekesztőleg üdvösnek ismert n.-várad-brassói vasut eszméjét, a mint a közbizodalom által üdvözölt kormány helyét elfoglalva, a választmány azonnal szönyegre hozta.

Nem késett azonnal a boni magas kormány figyelmébe s pártfogásába újból ajánlani, és sietett a közmunkák s kereskedelem miniszteréhez intézett üdvözlő feliratában, a magas állású s kicsinkés pártédeken felül álló országnagyot, Erdély elszigetelt, mostohán elnyomott állapotára, valamint azon előnyökre is figyelmeztetni, melyek az annyira óhajtott vasut létrejötte által úgy az ország, mint a kormányra egyaránt remélhetők.

A tagosítás ügyének, melyet mennyiszor alkalmá volt, ismételve szorgalmazott a magas kormányánál, az által kívánt a választmány lendületet adni, hogy egyik e végre felkért tagtársa által a nép felvilágosítására alkalmas, egészen népies modorban egy röpiratot dolgoztatott, mely egyleti költségén 6000 példányban kinyomatni, s ingyen fog községenként kiosztatni. Ezen jeles kis röpiratka b. Bauffi János remek tolla után éppen sajtó alatt van, s néhány nap múlva világot látand.

Bátor vagyok megemlíteni, miszerint ezen csak is egy nyomott ivre terjedő kis munka, példányokint befűzve alig kerül többé 2/3-ad knál, magán megrendelések folytán, míg a munka nyomtatása befejeztetik, községek, vidékek számára nagyon is jutányos árért lebeine a nyomtatást tovább folytatni, s a példányok számát szaporítani. Itt van helye fölemlíteni még, hogy a tagosítás ügye az utóbbi évek kormányá alatt, részint a hazai közönség előtt tudva levő okok, részint az alapul szolgáló rendelvevények egyoldalúsága miatt nem tudott sehog se előre mozdulni. Az egyleti választmány beküldött hivatalos kimutatás szerint kereszttűlvetett a tagosítás összesen 60, folyamathban van 231 községben.

Mint mondani szokták: „minden roszban van valami jó.” A titkári hivatal betöltése felett tartott eszmecserre egy korszerű, talpraesett és életrevaló gondolatot hozott felszínre, azt t. i. mennyire kívánatos volna egy minta-intézetet kapcsolathozott gazdasági tanintézet felállítására, melybe kisebb gazdák s gazdaszettek nyernének képzést. Másutt kormányok magoknak tartják fenn az ilyen helyzetek parancsolta kötelesség dícsőségét. Az egyleti választmány meglevő részvétellel karolta fel a nagy horderejű indítványt, s állandó bizottmányt nevezett ki válogatott férfiakból, kik őrszemmél kísérvén az események fejlődését, tegyék meg a szükséges előkészületeket, hogy a mikor idő, körülmények meg-hozzák a cselekvés kedvező pillanatát, kész tervvel léphessünk fel, s minél kevesebb akadály álljon a kivitel útjába. (Folytatjuk.)

Különfelek.

Muzeumegyesületünk közelebbi mult közgyűlése alkalmával febr. 8-án délután az egyesület tudományos köz ülésében először muzeumunk könyvtánoka Szabó Károly olvasta „A régi hún-székelv írásról” szóló értekezésének egy részét, melyben az ezen írásra vonatkozó s a XIII-dik századtól a XVIII-dik végéig szakadatlan folyó történelmi adatokat birálatilag ismertette, bemutatván egyszersmind több rendbeli székelv alphabet és egy pár ily betűkkel írt felirat hasonmását; azután pedig muzeumi conservator Hermann Ottó tartott szóbeli előadást a „pókokról” érdekesen értekezvén, azok testszerkezetéről és sajátságairól. Mindkét, valóban tanulságos, s a maga nemében egyiránt jeles értekezést a legelőkelőbb figyelemmel és tetszéssel hallgatta végig a szép számmal egybegyűlt közönség. Egyesületünk, melynek egyik főadota Erdélyben a magyar tudományos élet fejlesztése, ily közérdeklő tudományos tárgyakról ily világos, könnyen érthető sőt népszerűnek mondható előadások minél gyakoribb tartásával a legjótékonyabb hatással lehetne a tudományos ismeretek terjesztésére.

Közelebről lesz jutalomjátéka fiatal, tehetséges színészünk Kovács Gynulának, ki ez alkalomra „Othello”-t választá, kétségkívül a

megérdemlett pártolása nem maradand el. Ezzel egyszerre megemlítjük, hogy legközelebről „Coriolán”-t fogja játszodni; mint halljuk, mindkét szerepére nagy gondot ordított.

Az olasz királyság mostani fővárosában megjelenő „Correspondance générale Italienne”, mint a több európai lapok is folytonos figyelemmel kíséri ő Felsége Pesten mulatását, valamint a magyarok hangulatát. Ez utóbbira nézve e hó 7-diki számában ezt írják neki Bécsből: „Néhány nap óta lapjaink nem irnak egyébről, mint az ünnepek és ünnepegyességekről, melyek ő Felsége Pesten mulatását tárgyzák. Általában helyeslik az uralkodó gondolatját, hogy személyesen ment a magyar nemzet közé, loyáliter nyujtva kezét annak. Azt hisszük azonban, hogy az uralkodó megjelenése s vigasztaló szavai nem fogják módosítani a magyar nemzet törvényes törekvéseit, mely annyira feltékeny jogaira s autonómiájára. A magyar állam férfiak komoly tényeket várnak, a melyek a mostani kormánytörkév öszinteségét igazolják, mielőtt kiengesztelődnének egy kormányzás irányában, a mely 15 év alatt vas-kezekkel nyomta el a magyar nemzet minden nemzeti törekvéseit. — Ugyanezen lap leírja a magyar országgyűlési küldöttség tisztekedését ő Felségeknél, vazolja a hg primás beszédjét, s ő Felsége választát, s így végzi: „A Császárné maga részéről a küldöttség előtt élénk érdeklőséget tanusítá a nemes magyar nemzet irányában.”

Nyilatkozat.

A „K. Közlöny” 16. számában, az Udvartelyszéki követéséget illetőleg ez áll: „Most azonban azon hazafias gondolat, hogy aszékelység, oly roppant választó tömeget, személyeskedések miatt fel ne lármáztassék sat, a két vitaközö fel visszalépett, egy harmadik, az irodalmi téren is ismert, jeles ügyvéd Szolga Miklós részére.

Miután a két vitaközö fel közül, az egyik én vagyok, ezennel kijelentem, hogy, ha bizonyos események megtörténte előtt, volt is gondolatomban a visszalépés, s ilyforma nyilatkozatot tettem is, ama bizonyos események megtörténte után, még eddigel más részére határozottan vissza nem léptem, annyival kevésbbé hatalmaztam fel bárkit is arra, hogy engemet hírlap útján visszaléptessen. — Mert vannak a társadalomban oly körülmények, a midőn az ember a megveretést, s talán a halált is kevésbbé tartja lealázónak, mint a helytelen időben való visszalépést. — Azonban őszintén nyilatkozom, hogy ha fenemlített jeles ügyvéd, kit barátaim közé számíthatni szerencsém van, a követi díszes állást elnyerendi, én leszek első, ki az ő üdvözlésére örömmel sietni fogok. K. Horváth János.

Nyilatkozat.

Alólírtak megütközve olvastuk a „Korunk” febr. 7-diki számában Kővári urnak, néhány szóban tett megjegyzését képviselő jelöltjeink, s különösen báró Huszár Károly program beszédén.

Nem tudjuk Kővári ur honnan vette azon akár strategics, akár taticus merészséget, hogy a beszédet, melyet a megye értelmisége, s mi alólírtak is tiszta meggyőződéssel magunknak vallottunk az értekezleten, éleczlapba valónak nyilvánítsa, megsértvén ezzel megyénk összes értelmiségét; legkevesebbé pedig azt köszönjük meg: hogy saját maga által történt önkijelölésének palástjánul neveinket említi fel.

Nem vitatva: lenne-e képebb valamelyikünk a képviselőségre báró Huszár Károlynál? kötelességünknek tartjuk nyilvánítani: hogy mi, mint magunk is tagjai a tordamegyei követjelölő értekezletnek, annak határozata mellett jelenben is nem csak megállottunk, sőt a Kővári ur mézes szavai annyira batottak reánk, hogy — beösmervén a titkos terveket, ha eddig haboztunk volna is — hazafi kötelességünknek tartjuk már most szavunk és akaratunk egész erejével jelöltjeink mellett férfiasan megmaradni; ugyanis, mi ösmérjük a dícséret méreg fogait, s a czélokot, melyeknek közvéleménye kefelenyomatokkal igyekeztek compilálni.

M. Kookban, febr. 9-én, 1866.

Demini József, Kóródi Samu, Szentkirályi Gábor. volt tordamegyei képviselő. 1848-i képviselő.

Politikai hírek

Austria. Hir szerint az osztrák kormány igénybe vette a francia kabinet megajálott jó szolgálatait, az Olaszországgal kötendő kereskedelmi szerződés ügyében. Lamarmora az olaszok nemzeti értekenkedésére hivatkozik, azt mondván, hogy a császári kormánynak ilyenekkel nem kell bajlódnia Drouin dn Lhuys alkudozott ez ügyben Nigra lovaggal; s megjegyezte, miszerint csak ajánlhatja Olaszországnak, hogy használja fel Ausztria mutakozó jó hajlamát, — akár öszinte az akár csak színtelt — a kereskedelmi szerződés megkötésére s egyszersmind az elismerés kinyerésére is. Ausztria — ngymond — ezzel egyszersmind azon elvet is el fogná ismerni, a melyen Olaszország egysége alapszik, s ez utóbbik nem hogy ártalmas lenne Velenczére vonatkozólag, sőt megerősítő hatással járna az. Ezen logikátlanok épen nem mondható figyelmeztetések tudjára estek az osztrák követéségnek, s azóta na-

gyon visszatartózkodó lett Metternich, ezen tárgyra nézve.

Angolország. London, febr. 6. Ma nyitattat meg a parlament. A trónbeszédben a királyné bánatát fejezi ki a belga király halála fölött. Belgium függetlensége és jóléte iránt bizalmat nyilvánítja. A külföldhöz viszonylatok barátságosak. A királynő nem lát semmi okot, a mely miatt az általános béke bármely megzavarásától is félni lehetne. Az angol és francia hajórajok összejövetele igazolja a világ előtt a két nemzet barátságos egyetértését, mely a béke szilárdítására irányul. A királynő örvend rajta, hogy az amerikai polgárháboru által okozott károk és sérelmek orvosoltatnak. A rabszolga felszabadítása Angolország legszívélyesb rokonszenvét költi fel. Az „Alabama” ügyében folytatott levelezések másolatai a parlament elé fognak terjesztetni. A trónbeszéd reméli a spanyol chilii viszály becsületes kiegyenlítését, valamint a Japán-nali alkudozások megnyugtató bevégsését. Az Auszriával kereskedelmi szerződés — mint a királynő biztosan reméli — feltárandja ama birodalomnak a kiterjedtebb forgalom áldásait, — egyuttal pedig mindkét államnak fontos előnyöket nyujtand. — A trónbeszéd végül a belügyeket és a parlamentnek teendő előterjesztményeket említi meg.

Franciaország. Páris, febr. 6. A senatus feliratában a Romára, a szeptemberi conventóra, Algíra, a földmívelésre s a bel szabadságokra vonatkozó bekezdések öszszvágának a trónbeszéddel. Mexikóra vonatkozólag így szólott a felirat: Felséged jelemté, hogy ama nevezetes expedicio vége felé közelget. Ez annyi mint azt mondani a kielégített Franciaországnak, hogy kereskedelmi érdekeinek védelmére biztosítva van egy nagy kiterjedésű, gazdag piacon, melynek biztonságára visszaszerzetett. A mi az Egyesült államokat illeti, felséged kormányá megmutatja nekik közleményeiben, hogy nem lehet kevély, fenyegető szavakkal visszautasítani a francia zászlókat, melyeket Amerikában lengedezni nem látnak oly örömet, mint történelmők egyik dícseltjes szatában.

Bármily aggodalmasnak látszanak is a Rio-Grande melletti események, mégis azt állítják, hogy a szakadás veszélye Franciaország és America között elhárítottanak tekinthető; miután a köllgyi hivatalba a Drouyn-féle sürgönyre engesztelőkeny válasz érkezett volna Washingtonból. A mai esti lapok azonban e fordulatról még semmit sem látszanak indoi. Mindazáltal a „Köln. Ztg.” levelezője az említtet kevéz felfogásról oly jó forrásból értesül, hogy legalább emítésre jmeltnök tartja. Hozzá teszik, hogy Mexico kiűritése talán még ez év első felének lefolyása előtt bevégszett tény lesz, s hogy az ismert strategiai mozgalom a francia csapatok öszpontosítására, mindinkább egy végleges visszavonulás jegéget ölti magára. Várják, hogy az Egyesült államok tényleg semlegességet fognak követni, miután, a nélkül hogy kötelező nyilatkozatokba bocsátkoznának, erőlyesen gondoskodnak a rend helyreállításáról a határokon.

Németország. Berlin, febr. 5. A képviselőház igazságügyi bizottmánya a képviselő ünnepélyi üléstől azt határozta, hogy: a kormánynak a jogszertü ünnepély elnyomására tett rendszabályai elleneknek az alkotmány 29. cikkelyével és az egyesített törvényvel. Az igazságügyminiszter az érdeklettek panaszaára semmi felvilágosító választ nem adván, kötelességét sértette meg, s tartozott volna az alárendelt hivatalnokokat tüstént utasítani, hogy a törvényelenes rendszabályokat megakadályozzák. A fő államügyésznek kötelessége az államhivatalnokok és polgarmester ellen, mint a kik hivatalos hatalmukkal visszaelték, elrendelni vizsgálatot.

Az „Alt. Mercur” egy Schleswigből frissiben kapott tudósítást közöl, mely szerint oda egyenesen a király kabinetjéből érkezett a schleswig-holsteini néphez szóló kiáltvány, melyben a személyi-uniora szolittatnak fel, de más felől porosz részről biztosítottának a régi jogok és intézmények, névszerint biztosítottának a lakosság arról, hogy saját hivatalnokokkal, hadsereggel és pénzügy-kezeléssel fognak a hgségek birni.

Hamburg, febr. 5. A „Börsenhalle” bécsi levelezője bizonyossággal állítja, hogy a viszonylatok Austria és Poroszország között ismét nagy mértékben olyszertlek, mint Gastein előtt valának. Sok tekintetben alaposnak vétetik azon föltevés, hogy Poroszország mesterséges diplomatiai nyomással igyekszik a hercegegek kérdéseinek megoldását előidézni, mielőtt a magyar kérdés rendbe volna hozva. De azt is föl kell tenni, miszerint Austria minden uton módon ki fogja kerülni annak szükségét, hogy a hgségek kérdése most nyakra-főre előntessék.

É.-Amerika. A „Nat. Ztg.” írja: Hogy az E. államok kormányá felbeszakitotta a diplomatiai levelezést a névvalév kártérítés kérdésében, Angolországgal, nemhogy rosz benyomást okozott volna a politikai körökben s a közönségnél, sőt kellemesen hatott; mert az egyáltalában nem volt inyére az amerikai közönségnek, hogy egy pár millió kártérítésért kénytelen legyen magát a semlegességek becsületesebb s szorosabb magatartására kötelezni, mint azt Angolország tartotta meg. Sokkal nagyobbban áhítják ott a „szemet szemért, fogat fogért” elv szerinti megtorlást, ha tiz, búsz évig kellene is a jó alkalomra várni, csakhogy busásan visszafizethessék Angolorzágnak a kölcsönt, a mire tökéletesen fel is jogosította az amerikaiakat azon fordulat, melyet Russel gr. és Clarendon e kérdésnek legutóljára adtak; azt állítván, hogy a meny nyire Angolország kérdése jöhet ez ügynél, nemzetközi semlegességi kötelességeinek zsinomértékéll csak az országos törvények szolgálhatnak, akár jök, akár nem, akár hatályosak, akár hatálytalanok legyenek azok.

T. és felelős szerkesztő DOZSA DÁNIEL.

Nyilatkozat.

Torda Febr. 4 1866.

Alóltartak azon ötletről, hogy t. cz. Kővári László ur tordamegyei követjelöltül föl kíván lépni, és erre nézve az működését városunkban már meg is kezdette: szükségesnek véljük nyilatkozatni, miszerint nekünk, s több, szeretett hazánk ügyét ügyekkel kísérő, polgártársainknak: eleven emlékeztünkben van a t. cz. urnak 1864 Május 4-én ezen, cím alatt „Nyilttérrel követválasztási ügyben” költ s kefenyomatban hozzánk ki küldött cikkje s abban bevallott politikai bitvallása, melyet saját meggyőződésünkkel összehangolva se hogy se hoztatunk; és a melyből mi a t. cz. ur alkotmányunkhoz szilárd ragaszkodását nem, ellenben annak kockára tétele, és az akkori szebeni országgyűlésbe bemenésre való készségét aggodalommal láttuk. Ezeknél fogva valamint akkor nem osztottuk elveit, úgy most sem fektethetjük politikai nézeteire semmi súlyt, ha szintén ezek, az 1864 ben vallottakkal mérőben ellenkezők, és így újjabban, az országosan helyeselt politikai alapelvekhez idomítottak lennének is: következtetésként valamint akkor nem, úgy most sem választhatjuk meg képviselőnkül, meglevén győződve, hogy t. cz. ur a híres kefenyomatban vallott elvekkel a megye közérzétének a pesti országgyűlésen képviselője nem lehet. Egerszemiud ösztönös kifejezzük, hogy e megyének már vannak hazafiai bűségekéről ismert követjelöltséi, kiknek bonfiai jellemét semmi szennyfolt sem bélyegzi, és a kikben ezeknél fogva a közvélemény bizton meg nyughatik.

Egy fűst alatt pár szót a t. cz. urnak, a kolozsvári követválasztást érdeklőleg, pro domo sua, az ottani két nagy érdemű követjelölt rovására közelebbről folytatott cikksorozatára. A t. cz. urnak skár a közlebbi éveken itt köpenyeforgató hirlapi cikkeit, akár eddig megjelent felületes munkáit, akár a politika terén tanúsított bátorozatlan és ingatlagnagyságot tekintjük; a t. cz. urat illetékesnek nem tartjuk arra, hogy oly emberek felett, a kiket velünk együtt e hazának polgárjai a közlebbi néző idők alatt szeretni és tisztelni tanulnak, ki lehet hozasson; és nem tudjuk megfogni, miként tudhatja a t. cz. ur azt, hogy ki mitől, szokott gondolkodni? s következtetésként miként irhatja azt, hogy kolozsvári polgártársaink egyik érdemes követjelöltje az ország aysági érdekei mezejére, a városi szerkezet, az ipar és kereskedelem kivalomaira soha sem gondolt; nem írtjuk: mi jogosíthatja fel arra, hogy azt irhassa, miszerint oly férfi, kitől a t. cz. ur, a nemzetgazdaszatban is sokat tanulhatna „a nemzet gazdaszat területén nagyobb részéről azt sem tudja bti vagy bá” mert hiszem ha valaki nem gondolkodik is mindig azon, hogy mi hoz legtöbb hasznót, honnan kap legnagyobb perczenteit; azért meg gondolkozhatott, a haza anyagi érdekeiről, tanulmányozhatta a nemzet gazdaszatot, munkálkodhatott anyagilag és szellemileg hazája és városa közintézetének javára s áldozhatott a hazáért.

Ezek után erre nézve rövidség okáért csak annyit jegyzünk meg, hogy valamint réánk nézve nagyon kedvetlen hárszt gyakoroltak a t. cz. ur érintet cikksorozatában előforduló, méltatlantul sértető kifejezések, úgy azt hisszük, hogy azokat minden jóra való honpolgár szeszallani a t. cz. urra vissza utasítani fogja. Végül: A Korunk idei 15-ik száma hírfüzéri cikkében nyílt provocatio lévén azokhoz intézve, a kik a famósus kefenyomatot cikket közlebből nyomoztak s látták, mintán a lolirtak is azok közé tartoznak, kötelességünknek éreztük, minden misztificatio kikerülése végett, ezen felkérni a „K. Közlöny” t. szerkesztőségét, hogy Kővári urnak fenn említett cikket, melyet ide mel lékeltünk, teljes szövege szerént közölje szives kedjék, minthogy megtagadás esetében, mit a szabad vélemény jogától fogva éppen nem várhatunk, kénytelenek volnánk valamelyik pesti laphoz folyamodni, mintán elbátoroztuk az ezen cikkben lévő ferde elméletet annyival inkább napfényre hozni, mert erre éppen írja nyilvánosan provocat mindenkit, a ki e cikk egész szövegének bitoklásához jutni törekedik.

K. Nagy Imre, Bogdán Dániel, Felte Ferenz, Nagy György, Lengyel István, Radiger Vilmos, Szentpétery János, Péterfy János, Kállay Sándor, Idsb. Baranyai Pál Dániel Imre Bóloni Ignátz, P. Erös Anasztáz, zárdá főnök. Háskuj Márton, Idsb. Szentpétery János, Hankó János, Enyedi Albert, Székely Elek, Daró Gábor Lukács Sándor Dimény János, Prodan József, Hátskuj Antal, Jászab Gergely, Szentkirályi Lajos, Ifj. Vizi Sándor, Albert János, Csia Mózes, Czeglédi József, Majai István, Szabó János, Harmath Kristof, Harmath Sándor, Bartha János, Ifj. Nemes János, Puhl Ignátz, Rosa György, Ersek Elek, Gazner Sándor, Ifj. Magyarosi György, Ifj. Szentkirályi Sámuel, Gazner János, Csikme András, Szabó Sándor, Szentkirályi Pál, Úveges János, Gúntzi Sándor, Szabó Tamás, Viske Gábor, Nagy Ferenz.

A nyilttérrel itt következik:

Nyilt levél követválasztási ügyben.

Folyó hó 23-án újra megnyílik a szebeni országgyűlés — a kormány nem tági.

Az európai diplomacia a nemzetek küzdelmét összedugodt kézzel nézi, fél az európai confagratiótól, az osztrák segek Dániában új babérokat aratnak, Fridericia kezükbe esett, Bécsbe új diadal ágyukat várnak. Az anyahon öhajtott kibékülése a centralista gróf Zich kanczellárságra lépésével megdöbbenő térre sodortott. A magyar föld kahanába éhez, Erdély tavasza minket is fenyeget. A politikai és elemi apások láthatárunkat mind sötétebbre változtatják.

És önk követéssel kinaltak meg. Miután ez többektől azon bátóság kebeléből intéztett hozzám, melyhez annyi hála-ének köt, s miután mint szerkesztő a birdetett igék megtestesítése nehéz perczekben az ajánlott küzdteről egyszerűleg magamat elvonni — sem férfias, sem hazafias lépésnek nem tartom, engedjék meg önk, hogy nyílt lehessenek.

Mélyen érzem, hogy beszélni ezüst, ballgati arany lett volna; mégis mikor e szótak írom, nem teszek elsiéttét lépést, mint független ember, mint magyar és hazafias történet és szerkesztő. — nemzetem és inádot hazám a válságos perczében hazafi kötelességemnek ismerem, kimondanom, mit érzek, hiszek és vallok.

Béménjünk-e az országgyűlésre ez új választásnál, vagy ismét kimaradjunk belőle?

Ez azon gordiusi csomó, melynek megoldása a mostan választandó követeknek ismét elébe adatik. Ha könnyű kérdés volna, könnyű volna rá felelni; de mert a legkomolyabb megfontolást igényli, soha sem utaltam vissza lelkemtől a felettei gondolkodást. Mint a ki édes hazám történetét, sokaknál jobban ismerem, a honi és európai átmenti idősakok kifejlését tanulmányozni szerettem, megvallom, azon eljárás, melyet a nagy közönség az országgyűlés megnyitása óta követ, az én fájó lelkemet meg nem nyugtathatja. Magános óráimban, — hogy képeken fejezzem ki magamat, — felkelni látom a nagy ösök szellemét, s mintegy kötelességemnek látszauak tenni, kimondani történelmünk nagy igazságát: miszerint elétkesedéssel hazát lehetne szerezn; de megtartani nem; golyókkal szemben szép, dicső és nemes, de a diplomacia sikamlós terén más fegyverek kellene.

Gyarolnak érzem magamat arra, hogy divatos közvéleménnyel, — legyen jó vagy rossz — szembeszállni képes volnék; nagyobb lelkek is megérték vasvesszője alatt, harezta tehát nem szálló, mint alkotmányos érzelmű ember, nemzetem többségével akarok élni vagy halni: de hazámfiatoli, mint alkotmányos érzelmű fiataktól, szintén szabadon elvárom, hogy nehéz helyzetünk felett az őszinte szót megengedjék.

Mert ily nehéz idöket az erdélyi magyarság Erdély földjén, csekély felfogásom szerint, még soha sem látott, történetünk ily válságos idöt még nem ismer.

Szakadást nem akarok, győzzön a jobb. De hogy e nagy — meglehet századokra kiható lépést discussio nélkül tegyük meg, hogy e nagy botlásához csak mint történetész hozzam könnyelműt, azt polgári bűnnnek tartanám.

Egédjék meg tehát nekem, hogy mint e nemzetnek — még eddig nem bütlennek ismert tagja — mint a ki örömetem e szép bazu dicsősítésében lelem fel, mint a ki szabadelvű — annyiszor bevalott és leirt nézeteimet, sem egyesek komor tekintetét, sem semmi meggyőzt meg nem tagadhatam — engedessék meg, mondanom, hogy lelkem legmélyebb meggyőződésével kimondjam, miszerint hazánk története jelen korszakában, oly anomaliát látok, mely nemzetünk Erdély földén végpusztulással fenyegeti; ha a helyzet komorságával számot vetni nem szerető közvéleménynek fordulatot nem adunk.

És e meggyőződés nem a mai percz ötlete, nem tartózkodom bevallani, hogy midőn a mult évszázad 15-ik száma a szebeni hangyülés megnyílt, a helyszínen voltam, s követi és kir. hivatalosikar pár tagján kívül mindenki nek esdekeltem, hogy küldetésüket foglalják el, s legalább a verficatio és adresz elkészítése ideje alatt helyt maradjanak.

Mennyiben törtött meg a bé-nemenelet a kormány mervésége, mennyiben egyes vezérek meggyőződésén, nem kívánom ez úttal szellőztetni. Azonban rendhíttelen bitem, hogy ez, a hivatalokból visszalépés után a második nagy csatavesztésünk volt, mely által lábunk alól sokat, igen sokat, és felő, hogy ökrök elvesztettünk.

Elismerem, a legitimitást véde leltünk mindannyiszor vissza; az elv szentségét senki sem hozhatja kétség alá; azonban hol a legitimitás e nemzetiség érdekei összeittnek, hol csak egyiket, de kettőt védni s megmenteni nem lehet; szabadon kérdenem a volt-e kötelességünk, hogy a politikát összerendezzük az ethicával? Vajjon őseink, ha ki kellett a nagyobb számból vágni magokat, tetlen mártír halált kerestek-e? Vagy miót Zrínyi, kesztülttírni kísértették volna meg? S vajjon hol önvédelemről van szó, s hol a legitimitás fegyverei nem elégségesek, nem vagyunk-e a késő uokák jajjai által arra hivatva, hogy a legitimitás egy talpalatnyi földet se engedjük át a nélkül, hogy érte meg ne barezoljunk; de ha megmenteni most nem lehet, mentünk meg a nemzetiséget, mentünk meg a földet, a tért, melyet őseink reak hagyának, s mentünk meg az egyeseket, mert elszegényedett nemzet szabad nem lehet.

A paleologok és stuartok utódait, mint matrózatok és kocsisokat láttuk kihalni; de szabadon kérdenem: egy nemzetnek szabad-e sorsával annyira daczolni, hogy uokái ide jussanak? Holott mai politikánk, ha tovább nem, de oda végre is elvisz, hogy ök illeek le a székre s mi kerülünk hátuk mögé.

A hivatalokróli lemondás nehéz problémája megkísérletés 1834 ben is láttá Erdély, a taps, az ellenzék nemes önfeláldozása felett akkor méltó volt; igen de akkor magyar lépett magyar helyébe, a megúrtult székek megett nem várakoztak mások, akkor az ellenzék egy abszolút fejedelmi kormányával bánt el, egy fejedelmi család kormányával, mely népe szeretetével szakítani nem szeretett, s arra lehetett gondolni, hogy a fejedelmnek nem csak feje, de szíve is van. Most azonban a helyzet egészen más. Ausztria alkotmányt kapott, népek állának népekkel szemben, már nem lehet többé különösen kégyelt nép és nemzetiség.

Az országgyűlésről kimaradás a nemzetiség még mélyebben támadta meg gyökerében. Az uralkodó az országgyűlést megnyitó leiratában, bátoroztan kifejezte, hogy a megoldásnak meg kell lenni. Kilepésünk által fenn kegyvesztettékké levének a hon legposszibilisebb fia; s a kormányt, a helyett, hogy megítésre bírtuk volna, még rohamosabb lépésekre vittük; mert a megoldásnak meg kell történni.

A magyar elem nélkül meghozatá a kívánt törvényozkakat; s hogy a tizenegy regia proposition végig akar menni, mutatja az, hogy az országgyűlés újra összehívott.

Összehívott, mert a provisoriumból végre is ki kell kotalozni; a 48-ban felmerült eszméket be kell illeszteni s ez alkotmányos értelemben csak is országgyűlés közbejárásával lehetséges; ki kell bontakozniuk és tönkre juttató helyzetből, mert az administratio jó nem lehet, a kedélyeket le kell csillapitanunk, birtokviszonyainkat valahára rendezni kell.

Senki sem vádolhatja a kormányt, mintha az országgyűlés szervezésében a magyarok iránt valami különös méltatlantat járt volna el; valamint a választások körül visszaélések észre nem vevése által sem ragadhat buntatja, de azt meg kell engednünk, hogy régi országgyűlési szerkezetünk elavult, hogy a 48-diki unio nem

formulázott, s az octoberi diploma következtében egy új elemi tartományi gyűlés összehívása lett szükséges, melynek feladatának tűzött: megalkapítani az erdélyi törvényhozás és közigazgatás ezutáni rendét.

Nem leltünk be. A kormány tovább balad. Tovább balad, mert alkotmányos formák nélkül a szervezőt önhatalmilag nem végezheti, legalább addig el kell mennie, hogy egy országgyűlési alapszabályt hozasson és szentesíthessen, melynek alapján új országgyűlést hirdessen.

A már a kérdés: engedjük-e, hogy mások szervezzék a bazát számunkra? előzzük-e, hogy anyit hagyjanak meg nekünk, mennyit szeszélyök juttat? Az országgyűlés szervezése mellett kir. propositioná van téve a főkörmánsyok, igazságkizgáltatás, megyék szervezése — szóval egész megvaltozott jus publicumuk szönyegre hozott. Az országgyűlés szervezésénél, az alkotmány alapelvei, a többiben a közigazgatás minden rétege érintve van. Elvállalhatunk-e később oly következet és bivaltit, melynek szervezésébe be nem folyt a nemzet? S ki áll jót, hogy a közép birtokosság és polgárság vagyoni helyzete évtizedeken át kitartatja a passiv politikát, s mintán a székek be lesznek töltve, hol van oly batalom, mely a székekről felkelte éretünk azokat, kiket a mi passivitásunk e helyzet uraivá tett?

és különösen ki áll jót arról, hogy midőn e hosszason tartható országgyűlés bezárunk, a magyar padok akkora egy és más úton nem lesznek betöltve?

És itt azon batárpont, hol Erdély politikájának a magyarhonitól el kell válni; már e lap szerkesztése átvételével felmerítettük volt a kérdést: vajjon üdvöse Erdélynek Magyarhon politikáját követni? Most látjuk eljőve az idöt, kimondani, hogy e téren nem csak nem üdvös; de annyira üdvtelen, hogy azt még a Királyhágon túli testvéreink sem méltányolják. Magyarhonban ha igazán hagyatik egy követi állás, vagy hivatali szék, magyar foglalja azt el: eleiben nálunk, mert a főispánoktól le a rectificatorokig minden magyar politikai vezért jászott, a megyékben a hivatali székek oláhok kezére kerültek, mert a következő magyar sem akart kisebb hazafi lenni, mint előde. És most egy sereg nyomorult család siratja a család a hazafiságát, mely a vezéreket megillette, de a legénységet optimismus vádja alá helybezi; mi politikában nem annyira fenséges, mint ennek ellenkezője. Tán azt hitték, hogy a székek még dicsőségesebben megnyílnak nemcsak előttük, s most be kell látnunk, hogy előbbi helyzetünkhöz csak az emeltet vissza, ha a középréteg a közterre ismét visszalép, elég lévén ha a hazafias aristokratia, melyet a kormány nem nélkülözhet egy, mint másokat, nagy birtokai mellett következetes marad, vezetőjét megteszi.

Az anyahon közepretele betátta a kérdés lorderejét. Belátta, hogy a passivitás politikájára nem szükséges az egész nemzet tabora, elég két phalanx, a nagy papság és oligarchia s azon tüzés, melyet a középréteg gazdagabbjai s határozottabb férfiai magokból kiálltanak. Mi ellenben, mintha kivándorlásra készülnénk, nagyja és kicsinyje még tartalékokat sem hagyva bátra, mind egy sorba állottunk.

Voltak, kik a kir. leirat azon kétséges értelmű passusairól, melyek a Leopoldi diploma helyébe, más diploma kiadását teszik kilaússá, a bém-menetelre érvet merítették. Éppen az országgyűlés színtere lett volna a hely értelmezni, mikép diplomát igazságtól, módosítani lehet, de előőrülni nem, s mint annak idejében kimondottuk, remélni lehet, hogy a magas kormány a kir. leirat e passusát utólagosan szintén értelmezni, mint megette azt, hogy kijelentette, mikép a magyar és székely nemzetet, egy politikai nemzetnek tekinteni nemes szándékában.

Az országgyűlésbe be nem lépés szándékát, mások az unio törvényessége kérdésbe hozatalával üdozták, nem akartak az anyahontól csak gondolatban is ismét elszakadni. Sok igaznak van, de szabadon kérdenem, vajjon ha magunkat minden befolyástól kiforgatjuk; a közigazgatást egészen más népelem kezére adjuk, az országgyűlést az unio fenntartásáért, a magyar törvényhozás egységéért fel nem lépünk, ha az erdélyi nemzetekkel ki nem egyezünk; vajjon elő vagy hátramozdítjuk-e az unio kérdését, mely szerintünk a kormány által maig is nyílt kérdésnek van hagyva?

S ha mindezen publico politikai okok nem elégségesek aggodalommal támogatásra, mit mondjak anyagi érdekeinkre? Anyagi érdekeink legfontosabbjai fektüsznek szönyegen. A birtokviszonyok rendezését, az urbénység kizsáztatását azokra bizzuk e, kik csak nyérhetnek, de nem veszhetnek. Mezőgazdaságunkat a tönkrejutástól csak a telekkönyv és egy hitelbank mentheti meg: nálunk ilyent socialis úton létesíteni lehetetlen, vajjon nem áll-e érdekünkben a telekkönyvet mielőbb keresztülvinni s a hitelbank tárgyalásánál megkérni ö felségét, hogy a magyarhonit Erdélyre is kiterjedni engedje; mert a néhány ingadozó család csak ez úton megmenthető.

Mind ezek oly kérdések, hogy vigasztaló gondolataimat nem annyiban a legitimitás, mint a nem egészen okzerileg gyűlöletessé tett opportunitás kikötője felé terelik. Seehényi elve volt: megmenteni a nemzetiséget, ha mindjárt alkotmányosságunkból adnk is fel valamit, már pedig mi a kérdést megfordítottuk. Seehényi politikájával homlok egyenesti állásba tettük magunkat, mintha tanát, vérvél nem pocsettél volna meg. Mert minden érdeket, az egész nemzetet meg nem menthetjük, neki visszáik egy Mohácsnak az egész nemzetet. A nemzetiség ereje a birtokolt földben, s közügyekben befolyásban gyökeriz, ha ezeket a mások kezére játszdják, ha anyagi érdekeinket feladjuk, a mennyi tért és földet elidegenített velünk visszavonultságunk, anyit vesz a nemzetiség sulyából, annyival szűkebb körre szorul a magyar elem Erdélyben. Már pedig alkotmányt huszonnégy óra alatt lehet teremteni, Napoleon Lengyelországnak pár óra alatt diktált: de nemzetiséget helyre állítani, egy bukott nemzetiséget visszahelyezni századoknak ha sikerül.

Ez szemben néztem ki a helyzetünkből, hogy vagy rosszul fogom-e fel, itéljenek mások, ha elítéltetem, kegyelemért folyamodok, azon szerencsés

véletlenhez, melyet tizenöt év óta hiába várunk, mely ha eljő, egy tollvonással minden megsemmisít, de ha el nem jő, évtizedekre leszünk minden befolyástól megfosztva, s ez alatt a régi nemzedék elhal, a mostani elstnyul, az új nemzedék pedig meghajol a kényszer hatalmának, pedig e szép ifúság, mely eddig csak örömtelen napokat látott, melynek eddig közéleti tere nem volt, végre valahára jobb sorsra lenne érdemes. Mert övék lesz utánunk a haza. Vesszük vissza őket a küzdterre — tán nekik sikerül, mi nekünk nem sikerült.

Csak azt mondja meg valaki, mikor jön el a szerencsés véletlen; s akkor vége lesz minden hazafias aggodalmannak. De bizonytalanságra binni egy nemzetiség ügyét, bravour politikát tűzni most az europa szerre labrakapott reactio korszakában, sorsunkat másokra binni, reményeinket a batárokon túl horgoltatni — benn minden tért másoknak engedni át — ez előttem egy politikai kockajáték, mely lelkeket ki nem békíti. Mert ily eljárást hazánk története nem igazol, apáink diplomatiai tapintatát benne fel nem lelem. Hanem ebből láthatják önk, hogy én a divatos politikának barátja nem vagyok. Hogy hazám, és nem magamat siratom; arra nézve legyen elég megemlítenem, hogy mikor 1861-ben az alkotmányos világ megnyílt s a hivatal keresők — mit jól tettek — az illeték küszöbét annyira tapodták, én csak egy janitorságot se folamodtam.

De minő otiumot élvez, egy érező, egy gondolkodó kebel, oly hazában melynek nagyrésze a sors és önhibája miatt — testben, lélekben, erkölcsileg és anyagilag tönkrejutott, egy hazában, hol régi pénzze lettünk, s a forgalomból magunkat kidobtuk.

Azonban még nines minden elveszve. A 1. kir. propositionból csak az első és negyedik a román nemzet elismerése s a reichsrath van cikkelvezve, a 2-dik félig a többi királyi proposition egészen nyílt kérdés. Az országgyűlés mikénti szervezése, az ország új politikai felosztása — egy legfőbb törvényszék alkotása, az administratio és igazságkizgáltatás közegei és törvénykönyvei, az urbéniségek teljes kárpótlása, telekkönyv, hitelbank, mind oly kérdések, melyekre ha nem is érkezünk jökor — de elég jökor arra, hogy azokkal, kik a történeti jogokat, a jelen viszonyokkal kiegyeztetni velünk kezeltetni hajlandók, megküzdjünk azon a téren, melyre az europa mozgalnak és a birodalmi új szervezet kényszerítése kikérülhetetlenül reá sodortak.

Részemről az europa viszonyokat a Napoleoni népjög fogalmakat, mely a suffrage universelle két éli hegyes törével kacérkodik; nem látom oly rőzsaszínben, hogy a várakozás tetlen politikáját — mindegy Erdélyre érve — tovább is üdvösnek tarthatnám.

Ki kell egyeznünk, meg kell osztozkodnunk; mert végül is a végső Sybilla könyvékért kell oda engednünk, miert még most nehány kitétet kaphatnánk. Ha azok nem egyeznek ki, kik a multat ismerik, — a jövő nemzedék még kurtában jön ki. Ne kerüljük a dolgok mélyébe tekinteni, s bevallani, hogy a mit a Hongyülés határoz, s ö Fel-sége szentesít, csak két út semmisítheti meg — egy általános absolutismus, vagy forradalom, mert alkotmányos kéz csak módosíthat rajta — de újra nem kezdheti. S felejtünk ösztönten, van-e kilátás absolutismusra? Van-e forradalomra? Felelet: nines. Az absolutismus eljövételére nem is reflectálók; de szabadon kérdenem, hol volt és lesz oly forradalom, mely a democrat elemet jus privitum vívmányait visszavegye, visszaadja, mely azokamejle színvonalra, kiknek a mostani nivellőroz jópolitika tulhajtottággá méltán fáj, s kiknek régi és új ösi és saját haza, nemzet- és trón iránti érdemeit, áldozatait feledni, nem méltányolni, fenn és alatt oly divatossá vált.

A kormány az alkotmányosság színe alatt a magyarral szemben letért a régi kegyelesek ösvényéről. A mi társ nemzeteknek bizva szerencsájokban s pártfogoltságukban, feledkezni látszanak mennyi magyar vér áztatta a haza szent földét s hogy a magyarok szívóssága tartá fenn részökre az alkotmányt, s hogy mostani kegyvesztésünk egyik főbb oka, hogy igen is alkotmányosak vagyunk.

Éppen azért, mert hazafi fájdalom kíséri azt, ki belépik, hazafi fájdalom sújtja azt, ki be nem lépik — az ellenkezőleg érzék hazafiságát se hozom kétségbe, de nézetem szerint egy hazafinak akkor, midőn önfeláldozás a jövő megmentése szent kötelessége van a sors által elébe tűtve, nemesebb elvérés az, ha küzdőten reped meg honáért vérző szíve, mintha később mintegy Prometheust, sorsa egy szikla szegletbe kinczolja s a saskeselyűk tépik szét összszelenczolt kezeit mellett, nagy gondolatoktól dagadt — de a kiviteltől — viszszahtatástól régkép elzárt kebelét.

En tehát ezen indokokból a tett — és nem vagyok a várakozás embere. En egy kockán mindent feltenni vakmerőségnél többnek tartok — én a bravour politikát nem osztom — e politika esataterén esodákat tehet — de zöld asztalnál nyaktörésre vezet.

Már az országgyűlés megnyitálán a volt programom: bémenni a terembe s ott mondani meg, mi a nemzet szívén fekszik; azzal fordulni a társ nemzetiségekhez, fordulni a kormányhoz, s mindeniknek nyílt ösztöniséggel feladni anyit, mennyi e haza földén a magyart jogosan megilleti. Most szintén bémennék, az országgyűlés multjára megtemmetézet reflexionat, a nemzetiségek elébe programot tennék a kormánnyal a netovább felett szintén tisztába jönek, akkor a tarthatatlan feladnam. S mikébe a nemzetnek ezredéves jogai vannak, s az új viszonyok közt még fenntarthatók, ha kell azokért végheletenig küzdenek, de azzal, hogy mi a nemzetiségnek és kormány előtt Tabula-rasát hagyjunk, hogy írjon az reá, a mit tetszik, soha kibékülni nem fogok.

De hogy félre ne értessem, szintén kimondom azt is, hogy ha e nemzetiségek és kormány feltétlen megadást követelnének, akkor fölem is jöjjön a minnek jöni kell. De legalább elmennek addig mint Magyarország, hogy a kiegyezést megpróbálnám, a nemzet programját előterjeszteném.

Kolozsvár, május 4. 1864.

Kővári László.

HIVATALOS.

406. 1866.

Másolat.

(54)

(3-3)

Hirdetmény.

Az erdélyi k. földterhermentesítési kötvényekhez kiadandó új szelvényekre nézve.

1866-ik évi Julius hó 1-én az erdélyi földterhermentesítési kötvényekhez mellékelt utolsó kamatszélvény lejárván, szükséges, hogy ezen kötvények új szelvényekkel láttassanak el.

Ezen új szelvények kiadását illetőleg a következő határozmányok juttatnak köz tudomásra.

1.) Az új szelvények kiadása 1866-ik évi Julius hó 1-én kezdődik.

2.) A szelvények nem csak a Szebeni földterhermentesítési alappénztárnál, hanem Bécsben is a cs. kir. állam központipénztár II-ik osztályánál, (Államletti pénztár); továbbá a Linz, Salzburg, Grätz, Klagenfurt, Laibach, Innsbruck, Prága, Brünn, Troppau, Görez, Triest, Parentó, Lemberg, Krakó, Csernovicz, Buda és Zágráb városokban földterhermentesítési alappénztáraként működő ország fejedelmi, illetőleg tartományi pénztáraknál, végre a Temesvári cs. kir. orsz. főpénztárnál, a Posonyi, Sopronyi, Kassai cs. k. főpénztáraknál és a N. Váradi cs. kir. gyűjtőpénztárnál, felvethetnek.

3.) Ha az illető felek az 1866-ik évi Julius hó 1-estől szelvényeket a N. Szebenben levő földterhermentesítési alappénztárnál akarják felvenni, úgy erre nézve az eredeti kötvények ezen pénztárnál előmutatandók, s ez, ha a szelvények kiadása ellen semmi akadály fenn nem forog, maga fogja azokat bélyegtelen átvételi bizonyítványokra kiszolgáltatni, s egyszersmind a megtörtént kiadást a kötvényeken láthatóvá tenni.

4.) Ha a szelvények a második szakaszban megjelölt többi pénztárak egyikénél vétetnek fel, úgy az 1866-ik Julius hó 1-én innen, az eredeti kötvények egy három példányban benyújtandó jegyzékkel fogva azon pénztárnál beadandók, melynek szelvények felvétele szándékoltatik. Ezen pénztár a kötvényekre a bejelentési záradékot rányomja, ezeket az illető felek visszaadja, s azután a szelvények átküldése végett a N. Szebenben levő földterhermentesítési alappénztár megtalálja, s ha semmi akadály nem forog fenn, a szelvényeket azoknak megjövetele után, az illető félnek, az eredeti kötvények újabb előmutatása, továbbá egy bélyegtelen átvételi bizonyítvány beadása és az átküldésért, előlleték lefizetése mellett, miután a kiadás a kötvényeken láthatóvá tétetett, kiadja.

Az illeték minden küldésért a 15 kr. változhatlan alapdíjjal együtt, az árjegyzék vitelbér felében szabatik ki.

5.) Egyébiránt azon felek, kik a szelvényeket a Bécsi állam letétpénztárnál (Singestrass Banképület) kívánják felvenni, magokat az utóbbinál az 1866-ik évi február hó 1-től aprilis hó végéig nyúló időszak alatt az eredeti kötvények és egy egyszerű jegyzék benyújtásával bejelenthetik.

Az ezen időszak alatti bejelentés a 4-ik szakaszban említett illeték fizetésétől fel van mentve és a szelvények kiadása a fennebbi időszak alatt történt bejelentésekre nézve a eredeti kötvények s egy bélyegtelen átvételi bizonyítványok újabb beadása mellett 1866-ik évi Julius hó 1-én kezdődik.

Ha a fenn említett három hónapokban a bejelentés meg nem történik, akkor az 1866-ik évi Julius hó 1-től fogva a 4-ik szakaszban felhozott határozmányok alkalmazandók.

6.) Azon kötvényeket illetőleg, melyek a bécsi kiváltságolt nemzeti Banknál vagy ennek fiókjainál elzalogosítva, vagy letéteményezve, a nemzeti Bank, illetőleg ennek fiókjai fogják az új szelvények kiadását eszközölni, ha a felek ehhez az iránt folyamodnak.

7.) Azon kötvényekhez tartozó szelvények megkapására nézve, melyek árva bizományosknál és törvényszéki megtartás alatt vannak, szabályszerűleg az illető vagyon felügyelőkre bízatik, a kiknek az egyes szelvények a lejárási idővel kiadatnak, a letéteményezett kötvényeknek a szelvények felvétele, illetőleg bejelentése végett, leendő kiadását eszközölni; s csak azon Erdélyben letéteményezett kötvényekre nézve melyeknek szelvényeit magok az azokat őrző hivatalok a lejárási időben béváltani szokták, kötelesek ezen hivatalok a szelvények megkapása végett, az eredeti kötvények kiadása mellett a N. Szebeni földterhermentesítési alappénztárhoz fordulni.

8.) A jegyzékekhez szükséges nyomott ívek az illető pénztáraknál ingyen adatnak. Az erdélyi kir. Udvari Koriátnokságtól.

5678.

Hirdetmény.

(47)

(3-3)

1865.

Ns. Kolozs megye id. Törvényszéke közhírré teszi, hogy a f. évi october 3-kán 4443 sz. alatti hirdetéssel Szilvási László felperesnek gr. Toldalagi Mihály a peres ellen 10,500 frt végett folyó ügyében alperes gr. N. Ercei Józsefjára 1866 február 19 és ápril 5-ki napjaira kiirt végrehajtásos árverés, közbe jött folyamodás mián nem fog megtartatni.

Ns. Kolozs megye törvényszékének Kolozsvárt 1865 december 29 kén tartott üléséből.

4791 — 1865.

Hirdetmény.

(48)

(3-3)

Vonatkozva ezen id. Törvényszéknek f. évi Julius 26-kán 3342 sz. a. kelt hirdetményére, közhírré tétetik, hogy Benedek Sándor felperesnek, Kabós Dániel alperes ellen 3150 frt végett folyó ügyében alperes Kabós Dániel P.-Szt.-Miklósi Józsefjára f. évi november 6-ik és decemb. 30-ra kiirt birói végrehajtási árverés, közben jött felfolyamodás folytán felfüggesztetik.

Nemes Kolozs megye Törvényszékének 1865-ik év october 31 én tartott üléséből.

NEM HIVATALOS.

(39)

Hirdetés.

(2-12)

Harmadnap múlva az első és legnagyobb fehérmű raktár és varrási készletek központi helyiségében Bécsben, Tuchlauben A. 11 fele áron fognak eladatni kész fehérmű készletek férfiak, nők és gyermekek számára, bár mely megkívántató mennyiségben.

Valóság, tisztaság, a legszebb varrás s illő alakról gondoskodva van, és minden darab, mely nem talál a legjobban, vagy nem tetszik, visszavétetik.

Fertige Herrenhemden, beste Handarbeit:

Weiszgarn-Leinenhemden, glatt	anstatt fl. 3. —	nur fl. 1. 50
Feinere Sorte mit Faltenbrust	anstatt fl. 4. 50	nur fl. 2. 80
Feine Irlander oder Rumburger Hemden	anstatt fl. 6. —	nur fl. 2. 80
Feine Rumburger Hemden, Handgespinnst	anstatt fl. 7. 50	nur fl. 3. 50
Allerf. Rumb. Hemden, schönste Handarbeit	anstatt fl. 10. —	nur fl. 4. 50

Fertige Damenhemden, schönste Handarbeit und Handstickerei.

Glatte Leinen-Damenhemden mit Zug	anstatt fl. 4. —	nur fl. 1. 90
Feine Schweizer-Hemden, Faltenbrust	anstatt fl. 5. 50	nur fl. 2. 80
Neue Facon, in Herz und Raver, gestickt	anstatt fl. 6. 50	nur fl. 3. 50
Eugenie, neue Facon, gestickt	anstatt fl. 7. —	nur fl. 3. 50
Marie-Antoinette-Miederhemden	anstatt fl. 6. 50	nur fl. 3. —
Viktoria, gestickt und mit echten Valencién	anstatt fl. 16. —	nur fl. 7. —

Neueste Damen-Negligées und Frisir-Mantel.

Elegante, aus feinstem Perkal	anstatt fl. 11. 50	nur fl. 5. 50
Aus englischem Stoff, gestickt	anstatt fl. 18. —	nur fl. 8. 50
Damen-Unterhosen aus Shirting, feinst	anstatt fl. 7. —	nur fl. 2. —
Damenhosen, gestickt, Leinwand	anstatt fl. 6. —	nur fl. 2. 80
Damen-Nachtkorsetts, glatt	anstatt fl. 5. 50	nur fl. 2. 80
Elegante, reich gestickte Korsetts	anstatt fl. 12. —	nur fl. 5. 50

Feinste Leinen-Herren-Unterhosen

Irlander Weben 48 Ellen	anstatt fl. 34. —	nur fl. 17. —
Feinste Irlander od. Rumburger 50 Ellen	anstatt fl. 60. —	nur fl. 24. —
Gute Leinen-Sacktücher, das halbe Dutzend fl. 1. 1. 50, 1. 80 bis fl. 2. —		
Feinste Sacktücher, auch in Leinen-Battist, das halbe Dutzend fl. 2. — 2. 50		

Az áruknak valódiság és tisztaságáért kezesség vállalatik. Minta ingek és minta rajzok kívánatra elküldetnek. Vidéki megrendelések postai utánvét által. Férfi ingek megrendelésénél kéri a vállbőség megjelölése.

(57)

Bélyegmentes.

Az erdélyi kölcsönös jég- és tűzkármentő társulat, az igazgatóság Kolozsvár belfarkasutcai helyiségében 81 sz. a. folyó évi február 26 kán délelőtt 10 órakor közgyűlést tartand, melyen megjelenni a társulat t. ez. tagjai ezennel felkértenek.

A közgyűlés tárgyai lesznek: igazgatósági előterjesztés az 1865-ik évi működés eredményéről, számadást vizsgáló biztosság jelentése, és kárfelezeti intézkedések.

A számadást vizsgáló biztosság folyó hó 9-én munkálátokat megkezdendvén, s mindvégig nyílt ajtóval folytatandván, egyszersmind a számadások megvizsgálásán is tetszés szerinti szíves megjelenésre a társulati t. ez. tagokat tisztelettel meghívja az igazgatóság.

(6)

Leghatalmasabb edző lényegét tartalmazza, ugymint: a vasat, mint verünk alkatrészét és a chinát, mint az edzőszerek legerősebbjét. Eleinte a nevezett készítményben a törekedést egyesítés nem vala véghezvihető, azonban nagy-sokára mégis sikerült; és Párisban hirtelen ismeretessé lett, úgy, hogy a leg-nevezetesebb orvosok, mint Arnal, Royer, Trousseau, Velpeau naponként rendelnek china szörpöt, mint leghatatosabb orvosságot a vérvesztés ellen s mind azon esetekben, hol a testben az erők ismét helyreállítandók és oly betegségeknél, kiknél a halványosság, sápadtság, gyomor- és emésztésbajok, rendetlen havi tisztulás, görvélves bántalmak stb. mutatkoznak.

A china szörp az étvágyat előmozdítja, az emésztést gyámolítja, a test szerkezetét általában erősíti, és mint eszelekvő, és semmi esetben sem támadó gyógyszer még a lábadozók számára is ajánlandó.

Továbbá ezen készítmény még vastartalmu chinabor alakban is létezik.

Raktár: van Ausztria minden nevezetes gyógytárában.

(8)

Bei

(6-6)

JOHANN PETERLONGO

Gewehrfabrikant in Innsbruck

sind gegenwärtig an ganz neuen garantirten und eingeschossenen Jagd & Scheibengewehren auf Lager, wie folgt:

Circa 100 einläufige Schrottsutzen & Flinten à fl. 7 xr 50 bis fl. 18.	
200 Doppelflinten mit Eisenläufe à fl. 14, 16, 18 & 20.	
100 feine Doppelflinten mit Drahtläufe von fl. 21 bis fl. 200.	
50 Lefauchaux-Doppelflinten von fl. 50 bis fl. 150.	
100 Büschstutzen von fl. 50 bis fl. 150.	
100 Scheibengewehre von fl. 36 bis fl. 200, — Ferners	

eine reichhaltige Auswahl von allen Sorten Revolvers, Revolver Carabiner, Büchsfinten, Zimmergewehre & Pistolen etc.

Gefällige Aufträge können jetzt ohne Waffenpass sogleich expedirt werden.

Spezieller Preis-Courant gratis.

Rendelményeket főtgyvivőm Zikeli Henrich által Brassóban is eszközölbetoi.

STEIN JÁNOS könyvkereskedésében Kolozsvárt.

Harmath Józsefnél Tordán, Wittich Józsefnél Marosvásárhelytől, Dobray Nándornál S.-Udvarhelytől, Barthos Domokosnál S.-Szentgyörgyön, Vokál Jánosnál Nagenyeden, Sindel Károlynál Brassóban, Wagner Józsefnél Károlyfejtővártól kapható:

AGENDA:

SZERTARTÁSI BESZÉDEK és IMÁK,

az erdélyi ev. ref. anyaszentegyház rendtartása szerint.

Szerkesztették: Vadas József és Nagy Péter, kolozsvári ev. ref. lelkészek.

Első rész: **TEPLOMI TEENDŐK.**

8-adrét VIII. 384. lap.

Ára füzve	2 ft — kr.
„ kemény félvászon kötésben	2 „ 40 „
„ félbőr	2 „ 50 „

TARTALOM:

A közzistantszlet, egyházi szertartások és lelkési teendők rendje az erdélyi ev. ref. anyaszentegyházban.

I. Úrvacsora-osztás. Advent első vasárnapján. a) A szószékből. b) Az Úr asztalánál. c) Úrvacsora-osztás után. — Karácsonban. a) A szószékből. b) Az Úr asztalánál. c) Úrvacsora-osztás után. — Bőjtő vasárnapján: a) A szószékből. b) Az Úr asztalánál. c) Úrvacsora-osztás után. — Húsvétban: a) A szószékből. b) Az Úr asztalánál. c) Úrvacsora-osztás után. — Pünköstben: a) A szószékből. b) Az Úr asztalánál. c) Úrvacsora-osztás után. — Új-buzakenyer-osztáskor, középszeri vagy éppen bőv termés idején. a) A szószékből. b) Az Úr asztalánál. c) Úrvacsora-osztás után. — Új-buzakenyer-osztáskor, szűk termés idején: a) A szószékből. b) Az Úr asztalánál. c) Úrvacsora-osztás után. — Konfirmációkor: a) A szószékből. b) Az Úr asztalánál. c) Úrvacsora-osztás után.

II. Úrvacsora-osztás alkalmával mondandó szentirási helyek. a) Kenyérosztáskor. b) Pohárosztáskor. c) Községesek. d) Lelkészeknek és tanítóknak. e) Különböző koru, sorsu és helyzetű híveknek. f) Adventben. g) Karácsonban. h) Bőjtő vasárnapján. i) Húsvétban. j) Pünköstben. k) Új-buzakenyer-osztáskor, l) bőv vagy középszeri aratás után. 2) szűk aratás után. m) Konfirmációkor.

III. Beköszöntés. Igató ima. Predikáció előtti ima.

IV. Templomszentelés. Templomszentelő ima. Keresztelés. Esketés. Úrvacsora-osztás.

V. Keresztelés. I. Községes. II. Községes. III. Községes. IV. Elsőszülött felett. V. Ikrek felett. VI. Apja halála után született kisdéd felett. VII. Nyomorban szülő gyermek felett.

VI. Esketés. I. Községes. II. Községes. III. Községes. IV. Községes. V. Vegyes házasságban. VI. Özvegyek felett. VII. Arany-menyegző.

VII. Halotti imák. I. Király temetésén. II. Püspök temetésén. III. Pap temetésén. IV. Iskolatanító temetésén.

VIII. Alkalmi imák. I. Király születésén. II. Bőv terméskor. III. Szűk terméskor. IV. Háboru alatt. V. Békekövetéskor. VI. Járvány-nyavalya folyama alatt. VII. Járvány-nyavalya megszűnésén után. VIII. Árvis után. IX. Tűzvész után. X. Jégeső után. XI. Ó év délestjén.

!! Olcsó Bibliák !!

I. kiadás: **Szent Biblia**, azaz: Istennek ó és új testamentomában foglaltatott egész szent irás. Magyarította Károli Gáspár. Sadrét 592 lap, egész bőrkötésben. Ára csak 80 kr.

II. kiadás: ugyanaz nagy 8-adrét 678 lap, egész bőrkötésben. Ára 1 frt 40 kr.

III. kiadás: ugyanaz felíves kiadás 552 lap, bőrvászonba. Ára 2 ft 50 kr.

Csak újtestamentom.

Az egész újtestamentom és a Zsoltárok könyve. Zsebkadás, vászon-kötésben. Csak 20 kr.

Ugyanaz: bőrkötésben aranytetszéssel 50 kr.

(55)

(2-3)

Nyári

virágmagvak és virágföldék.

Alólt nisztelettel jelentem, hogy Erfurtból és Bécsből több ízben hozott, s saját természetnyem által megsaporított virágmagvakkal szolgálhatok, adagját csak fél árban számítva. A magvak jó-ságáról s valódi nevékről kezeskedem. — Ugyancsak nálam lehet kapni: **Erika** vagy **Kamelia**, **Begonia**, **viola** és bármiféle virághoz alkalmas, jól elkészített földeket jutányos áron.

Lakásom: Kolozsvárt, kultúrant-czaban a temető s.án 20 szám alatt.

DÁN LÁSZLÓ, kertész.

(49)

(3-3)

Haszonbér.

Bernát Albertné, született b. Radák Mária m. Iudasi tagosított jószágja, a tag-ban lévő lak- s gazdasági épületekkel, Ludas községébeni kertésma — regálával, ugy-e birtokhoz tartozó szentjakab, ezintosi és pétérali birtok részekkel együtt 1866-ik év Szentgyörgy naptól kezdve egy vagy több évekre haszonbérbe kiadó. Értekez-heti iránta Tompa Károly ügyvéddel Kolozsvártt sétatér-utca 3 sz. alatt.

(35)

(5-6)

Felhívás.

Az orsz. földterhermentesítési alap-igazgatóságnak mult év oct. 14-ről 92 el-nöki szám alatt kibocsátott hirdetményéből kitészik, hogy f. év. feb. 14-ig a vég-leges kárpótlás megnyerése végett új bejelentéseket kell beadni.

Ezen bár sok nehézséggel járó bejelentések megkésztését elvállalom, hasonlólag ajánlkozom arra, hogy a t. cz. birtokosság még nem folyósított minden-mű kárpótlása kiadattatását eszközöljem, és pedig:

a.) Elvállalom a még kiadatlan vég-leges vagy dézma kárpótlás bejelentését.
b.) Elvállalom az oly urbéresé utáni kárpótlás bejelentését, melyek után eddig még kárpótlási előleget sem adtak.
c.) Elvállalom a már kiutalt, de ki nem vett és így elévült utalványoknak meg-újítását és legrövidebb idő alatti realisál-tatását.

Mindezeknél egy százaléért min-den előlegezés nélkül az egésznek keresztül vitélet igérem.

Ujabb erre vonatkozó hirdetések, arra indítottak, minden félreértést kikerülendő, bővebb magyarázást kinyilatkoztatni, mi-szerint én az egésznek keresztül vitéle alatt nem csak a bejelentést és ezen le-endő körüli eljárást, hanem minden igen yt folyósítandó obligatók kivételét és kézhöz szolgáltatását is bele értem.

Oly esetekben, ahol már a bejelen-tésnél, a várandó igény menyynisége meg-határozható, a vételjogosult kívánatára elő-leg is adatik, minthogy ezen üzletre nézve oly pénzforsorokkal állók összeköt-tetésbe, a honnan előlegezést illő ha-szon mellett nyerni tudok.

Azon esetben, a hol a fent irtak akár-melyikére megbízatást nyerendek, szüksé-ges egy felhatalmazást hitelesítve beküldeni, hogy annak nyomán az illető nevében min-den szükséges lépéseket megtehessek.

Kolozsvárt, januar hó 1866.

MEZEY IZIDOR.

(59)

(2-3)

Haszonbérlet.

Özv. Gyergyai Ferencné fejérdi birtoka jövő Sz. György naptól kezdődő-leg haszonbérbe kiadó. Értekezhetni a tu-lajdonosnővel Kolozsvárt, nagypiacz 454 sz.

(3-3) Tompa Károly h. ügyvéd a f. évi február 14-én beadandó bejelentések el-készítését a végleges kárpótlásra nézve díjtalanul vállalja el, oly esetekben, hol az urbéresétes birtokos idő rövidsége miatt tényleg a kimaradt parcellák nézve fenntartani jogát, hogy azok kárpótlást utólagosan vegye igénybe, s az egyes par-cellák körüli birtok változások titiztázásához a valóstasi (verificatio) alkalmaival járulhasson. Díjazást vállalkozó csak a bejelentés után bekövetkező munkálakra nézve igényel, melytől a verificatio alapján utaványozandó összegek utáni száza-kekből, még pedig: a) 1 frtől 1000 frt 5% b) 1000-tól 5000-ig 4% c) 5000-tól 10,000 3% d) 10,000 felett 2%-ból.

Százalékolási kulcsát azonban nem azon összeg szolgát, mely a vételjogosultat cumulatíve illeti, hanem az, mely számára községünkben likviditálátik. Oly vételjogosulttal szemben, ki vállalkozott a vintalási tárgyalásokkal is meg-bízva, jutányos százalékolási kulcs állítanak meg. Részletek felvilágosítás nyer-belő a sédtárlatczai 3 sz. alatti irodában Kolozsvárt.

Nyomatott az ev. ref. fótanoda betüivel (Bel-farkasutca 74 sz.)

Mai számunkhoz félív melléklet és Agátsy J. faiskola árjegyzéke.